

Żydowski kalendarz historyczny
Jewish Historical Calendar
היומן היהודי ההיסטורי ה"תשפד

2023 – 2024

5784

FILMOWI ŁODZIANIE

LODZ AND JEWISH FILMMAKERS

הלודזאים בתחום הסרט

W żydowskim kalendarzu mamy wiele świąt. Celebując je wspólnie czy osobno, pamiętajmy kim jesteśmy. Starajmy się przekazać dziedzictwo wieków naszym dzieciom, abyśmy go nie utracili.

Przypominam słowa rabina Abrahama Joshuy Heschela:

„Dla Żyda najcięższym grzechem jest zapomnieć, co sobą reprezentuje.”

Oby ta maksyma towarzyszyła nam w codziennym życiu.

Życzę dobrego i słodkiego Roku, wspaniałych świąt i dobrego zapisu w Księdze Życia.

Shana Tova Umetukah

Naczelny Rabin Polski
Michael Schudrich

There are many holidays in the Jewish calendar. When celebrating them, whether together or on our own, we should remember who we are. Let us pass the legacy of centuries onto our children, lest it become lost to us.

Let me remind you the words of Rabbi Abraham Joshua Heschel: “The

Jew’s greatest sin is to forget what he represents.”

May this be our motto in our daily lives.

I wish you a good and sweet year, wonderful Holidays and a good record in the Book of Life.

Shana Tova Umetukah

Chief Rabbi of Poland
Michael Schudrich

2023-2024

5784

Życzenia na Nowy Rok żydowski zawierają się w słowach

*- Szana Tova
Umetuka!*

Rok ma być czasem dobrym, szczęśliwym i przepelnionym słodyczą.

Życzę Państwu wspaniałego Roku, bogatego w dobre zdarzenia bez trosk i smutków.

Słodkiego jak miód wraz z życzeniami dobrego zapisu w Księdze Życia.

Prezydent Fundacji Monumentum Iudaicum Lodzense
Marek Szukalak

Wishes for the Jewish New Year are contained in the words

*- Shana Tova
Umetukah!*

A year is to be a good time, happy and full of sweetness.

I wish you a wonderful year, filled with good events, without worries and sorrows.

Sweet as honey, along with wishes of a good record in the Book of Life.

President of the Monumentum Iudaicum Lodzense Foundation
Marek Szukalak

O Fundacji

Fundacja Monumentum Iudaicum Lodzense powołana dzięki inicjatywie Arnolda Mostowicza od początku swojej działalności statutowej podejmuje działania mające na celu ratowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego Żydów Łódzkich oraz dba o przywracanie i utrwalanie pamięci o Nich.

Jednym z istotnych zadań, jakie postawiła sobie Fundacja w momencie powołania do życia stało się objęcie szczególną opieką największego i wyjątkowego na skalę europejską cmentarza żydowskiego, znajdującego się przy ul. Brackiej. Wszelkie działania prowadzone na jego terenie – zarówno porządkowe jak i konserwatorskie zmierzają do zachowania w dobrym stanie niezwykłego dziedzictwa jakie na terenie Łodzi pozostawiła społeczność żydowska. Jest to dla Fundacji priorytet i historyczna powinność.

Fundacja od lat czyni starania, zgodnie z założeniami statutowymi, aby cmentarz żydowski został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Do istotnych aktywności należy także popularyzacja historii Łódzkiej społeczności żydowskiej poprzez wydawane publikacje, artykuły oraz działalność wydawniczą.

FUNDACJA MONUMENTUM IUDAICUM LODZENSE
ul. Pomorska 18, 91-416 Łódź
www.lodzjews.org

About Foundation

The Momentum Iudaicum Lodzense established at the initiative of Arnold Mostowicz, from the beginning of its statutory activity the Foundation strives to save and preserve the cultural heritage of the Jews of Lodz, as well as to restore and consolidate the memory of Them.

One of the important tasks that the Foundation has set itself when it was launched was to take special care of the unique Jewish cemetery, largest in Europe, located on Bracka Street. All actions carried out within the cemetery - both cleaning and restoration - seek to preserve the extraordinary heritage that the Jewish community left in Lodz. It is a priority and historical duty for the Foundation.

For years, the Foundation, in line with its statutory purpose, has been doing all within its power to have the Jewish cemetery included on the UNESCO World Heritage List.

Other important activities include popularising the history of the Jewish community of Łódź through articles and other publications.

FUNDACJA MONUMENTUM IUDAICUM LODZENSE
ul. Pomorska 18, 91-416 Łódź
www.lodzjews.org

Filmowi łodzianie

Ktoś kiedyś powiedział o naszym mieście „HollyŁódź”, nawiązując do amerykańskiej „fabryki snów”.

„HollyŁódź” powstała po wojnie. Tworzyły ją Szkoła Filmowa i kojarzeni z nią Andrzej Wajda, Roman Polański, Krzysztof Kieślowski, Krzysztof Zanussi. Wytwórnice filmów fabularnych, animowanych, oświatowych. Do dziś widok ekipy zdjęciowej pracującej wśród dekoracji łódzkich ulic, poprzebieranych, uszminkowanych aktorów i dźwięk magicznego zaklęcia: *Cisza na planie - kamera - akcja!* nikogo nie dziwi.

Przed wojną nasze filmowe miasto było „tylko” Łodzią, ale jaką! Pierwsze kino w Polsce otworzyli właśnie tu, przy ul. Piotrkowskiej 120 bracia Krzemińscy w roku 1899. Potem kina wyrastały jedno po drugim. Najlepsze przypominały eleganckie teatry z obitymi pluszem fotelami, w których zasiadała wytworna publiczność. Te mniej dobre były małe, ciasne i duszne. Szybko bankrutowały, ale znajdowały nowych, skłonnych do ryzyka właścicieli. Może właśnie one były najbardziej interesujące? Tam przecież najgłośniej śmiano się i najszczerzej płakano ze szczęścia, kiedy ona, biedna i bezdomna zostawała żoną milionera... Wyobraźmy sobie: oglądamy najprawdziwszy amerykański western w kinie; powiedzmy w owianej legendami dzielnicy Bałuty, której rzeczywistość była jak żywcem wyjęta z Dzikiego Zachodu. Z tym, że „kowboje” i inne rozrabiaki szukające przygód, w zależności od ulicy, czy domu mówiły po polsku albo w jidysz...

Tak, czy inaczej kino, a można powiedzieć, że i cały przemysł filmowy przedwojennej Łodzi również święcił tryumfy. Dochowali się aktorek i aktorów, reżyserów i scenarzystów, krytyków i pieśniarzy, kompozytorów, producentów filmowych. Także właścicieli kin, menadżerów, dystrybutorów i takich skromnych „wyrobników”, jak słynny później w świecie specjalista od makijażu Max Factor; karierę rozpoczął, sprzedając łodzianom w foyer cukierki i pomarańcze.

Niektórzy zrobili kariery za oceanem, inni w Warszawie. Albo w Tel Awiwie. Kochano ich za talent i poczucie humoru, jak Kazimierza Krukowskiego czy Stanisława Sielańskiego. Podziwiano za talenty wszelakie, w tym pedagogiczne, jak Aleksandra Bardinięgo albo zekranizowanie Sienkiewiczowskich „Krzyżaków” jak Aleksandra Forda.

Niektórzy zostali wybitnymi postaciami w świecie kina żydowskiego, granego w jidysz, jak komicy rewiowo-filmowi Dżigan i Schumacher lub Maks Bożyk, Max Bryn, Józef Green - znani choćby z „Błazna Purymowego”.

Ktoś pytał o producentów? Serge Silberman produkował filmy Buñuela i Kurosawy... Artur Brauner, przed wojną stały gość kina „Bajka”, kina „Luna” czy „Splendidu” – współpracował z Andrzejem Wajdą, Jerzym Hoffmanem, Agnieszką Holland...

Właściciele kin i menadżerów? Mani Hendlisz prowadził kino Théâtre Optique Parisien przy ul. Piotrkowskiej 15, jeszcze za cara. A potem reprezentował w Polsce takie wytwórnice, jak Metro-Goldwyn-Mayer, Paramount Pictures, Universal, Fox... I był pradziadkiem reżysera Jana Jakuba Kolskiego...

Tyle z wielu prawdziwych, iście „hollyłódzkich” historii...

Maciej Cholewiński

Lodz and Jewish Filmmakers

Someone once referred to our city as “HollyŁódź”, drawing a parallel to the American dream factory.

“HollyŁódź” emerged after the war, shaped by the Film School and its notable figures such as Andrzej Wajda, Roman Polański, Krzysztof Kieślowski, and Krzysztof Zanussi. It housed studios for feature films, animation, and educational productions. Even today, it is a common sight to see film crews working on the streets of Łódź, with actors in costumes and makeup, as the enchanting phrase “*Silence on set - camera - action!*” echoes around, no longer surprising anyone. Before the war, our film city was simply known as Łódź, but what a city it was! It housed the first cinema in Poland, opened by the Krzemiński brothers in 1899 at 120 Piotrkowska Street. Soon after, cinemas began to sprout across the city. The finest ones resembled elegant theaters with plush-covered seats, catering to refined audiences. The less impressive ones were small, cramped, and stuffy, but they persevered, finding new owners willing to take risks. Perhaps it was these cinemas that held the most intrigue? After all, it was within their walls that laughter resounded the loudest and tears of happiness were shed when the poor and homeless woman became the wife of a millionaire. Let’s imagine: watching a genuine American Western in a cinema, perhaps in the legendary neighborhood of Bałuty, whose reality resembled a scene right out of the Wild West. However, the “cowboys” and other adventurers, depending on the street or house, spoke either Polish or Yiddish...

Yes, in one way or another, the cinema, and indeed the entire film industry of pre-war Łódź, celebrated triumphs. We witnessed the rise of actresses and actors, directors and screenwriters, critics and singers, composers, and film producers. There were also cinema owners, managers, distributors, and humble “workers” like the later world-famous makeup specialist Max Factor, who began his career selling candies and oranges to Łódź residents in the theater foyer. Some went on to build their careers overseas, while others found success in Warsaw or Tel Aviv. They were cherished for their talent and sense of humor, like Kazimierz Krukowski or Stanisław Sielański. They were admired for their diverse skills, including their pedagogical abilities, such as Aleksander Bardini, or for their adaptation of Sienkiewicz’s “*Krzyżacy*” by Aleksander Ford. Some became prominent figures in the world of Jewish cinema, performing in Yiddish, like the comedy duo Dżigan and Schumacher or Maks Bożyk, Max Bryn, and Józef Green, renowned for their roles in “*The Dybbuk*.”

You might wonder about the producers? Serge Silberman produced films by Buñuel and Kurosawa. Artur Brauner, a regular presence at cinemas like “*Bajka*,” “*Luna*,” or “*Splendid*,” collaborated with Andrzej Wajda, Jerzy Hoffman, and Agnieszka Holland.

And what about the cinema owners and managers? Mani Hendlisz operated the Théâtre Optique Parisien cinema at 15 Piotrkowska Street, even during the czarist era. Later, he represented film studios such as Metro-Goldwyn-Mayer, Paramount Pictures, Universal, and Fox. Interestingly, he was also the great-grandfather of director Jan Jakub Kolski...

These are just a few of the numerous captivating stories from the truly “HollyŁódź” era.

Maciej Cholewiński

Serge Silberman

(1917 – 2003), producent filmów Luisa Bunuela i Akiry Kurosawy. Urodził się 1.05.1917 r. w Łodzi. Studiował w Mediolanie. W czasie Holocaustu stracił rodziców, był więźniem Auschwitz i innych obozów zagłady. Po wojnie wyjechał do Paryża. Zyskał sławę jako producent filmu Jacques'a Beckera - *Dziura*.

W 1966 roku stworzył firmę producencką Greenwich Film Production. Serge Silberman wyprodukował najgłośniejsze filmy Luisa Bunuela: *Dziennik panny służącej*, *Dyskretny urok burżuazji*, który zdobył Oscara dla najlepszego filmu nie anglojęzycznego, *Widmo wolności* oraz *Mroczny przedmiot pożądania*. W dorobku producenta znalazł się również film *Ran* Akiry Kurosawy. Ostatnim filmem, przy którym pracował Serge Silberman, był dramat Christophera Hamptona *The Moon and Sixpence*. Zmarł w Paryżu 22.07.2003 roku.

(1917-2003) was a film producer known for his collaborations with Luis Bunuel and Akira Kurosawa. He was born on May 1, 1917, in Łódź. He studied in Milan. During the Holocaust, he tragically lost his parents and became a prisoner in Auschwitz. After the war, he relocated to Paris, where he gained recognition as the producer of Jacques Becker's film *Le Trou*. In 1966, he established his own production company, Greenwich Film Production.

Serge Silberman produced some of Luis Bunuel's most renowned films, including *Diary of a Chambermaid*, *The Discreet Charm of the Bourgeoisie* - which earned an Oscar for Best Foreign Language Film, *The Phantom of Liberty*, and *That Obscure Object of Desire*. Additionally, he contributed to Akira Kurosawa's film *Ran*. The last project he worked on was the drama *The Moon and Sixpence* by Christopher Hampton. Serge Silberman passed away in Paris on July 22, 2003.

Mani Hendlisz

(Manisz) (ur. 1862-?). Urodził się w Sochaczewie. Pradziadek reżysera Jana Jakuba Kolskiego. Był właścicielem kina Théâtre Optique Parisien przy ul. Piotrkowskiej 15. Pierwszy kinematograf rozpoczął w tym miejscu swoją działalność już w 1904 r. jako Mutograf, jednak swoją elegancką pozycję zyskał dopiero po przejściu go przez Mani Hendlisz. Jego kinematograf wyposażony był w sprowadzony specjalnie z Paryża w ówczesny cud techniki projekcyjnej, aparat firmy Pathé Frères. 13 stycznia 1907 r. odbyła się pierwsza projekcja filmowa. Kinematograf Mani Hendlisz działał do 1922 r. Jego córka Estera wyszła za mąż za Jana Kolskiego, filmowca (producent), który w latach 30. XX wieku był przedstawicielem Metro-Goldwyn-Mayer, Paramount Pictures, Universalu, a później Foxa. Miał też własną firmę „Wytwórnia Doświadczalna”. Mani Hendlisz zmarł w Łodzi, data śmierci nieznana.

(Manisz) He was born in 1862-?. Was born in Sochaczew. Was the great-grandfather of director Jan Jakub Kolski. Hendlisz was the owner of the Théâtre Optique Parisien cinema located at 15 Piotrkowska Street. The cinema began its operations in 1904 as Mutograf, but it gained a prestigious position after being acquired by Mani Hendlisz. Equipped with a technologically advanced projector imported from the Pathé Frères company in Paris, his cinema showcased the first film screening on January 13, 1907. Mani Hendlisz's cinema operated until 1922. Hendlisz's daughter, Estera, married Jan Kolski, a film producer who represented major studios such as Metro-Goldwyn-Mayer, Paramount Pictures, Universal, and later Fox in the 1930s. Jan Kolski also founded his own company, "Wytwórnia Doświadczalna" (Experimental Studio). Mani Hendlisz died in Łódź, date of death unknown.

Artur Brauner

(Abraham Brauner) (1918-2019), producent filmowy. Urodził się 1.08.2918 r. w Łodzi w zamożnej rodzinie. Kochał kino, grał na skrzypcach, śpiewał, komponował. Nad łóżkiem wieszał zdjęcia filmowych gwiazd i wiele seansów stały bywalec łódzkich kin „Bajka”, „Luna”, „Casino”, „Splendid”. W kwietniu 1940 r. wraz z rodzicami i czwórką rodzeństwa został zamknięty w Getcie. Udało mu się z niego uciec na wschód. Wojnę przeżył w Rosji, jego rodzina także się uratowała. Nigdy nie wracał do okupacyjnych przeżyć i nigdy ich nie wspominał. Po wojnie, wraz z bratem, wyjechał do Berlina, gdzie zaczął nowe życie, zakładając w 1946 r. własną wytwórnię filmową CCC-Film-Kunst. Po latach, dzięki szczęściu w interesach, oszczędzaniu i pracowitości doszedł do wysokiej pozycji w biznesie filmowym. Zrealizował 270 filmów, wśród nich m.in. *Ósmy dzień tygodnia* w reżyserii Aleksandra Forda. Po 1968 r. na kilkanaście lat przerwał kontakty z Polską wznowił je dopiero w latach 80. XX w. Współpracował z najlepszymi polskimi reżyserami, m.in. Andrzejem Wajdą, Jerzym Hoffmanem, Agnieszką Holland. Twierdził, że tak długo będzie produkował filmy, jak długo będzie w stanie podołać zadaniom, i że już od dawna nie chodzi o pieniądze: – *W wielkiej miłości nie jest to żaden odosobniony przypadek, a film jest moją wielką miłością! To tkwi we krwi, która się wzburza, odpływa, nic nie można przeciw temu uczynić, nawet gdyby się chciało* – mówił w jednym z wywiadów. Jego wkład w polskie kino doceniła Rada Miejska m. Łodzi pierwszej kadencji – wyróżniono go tytułem Honorowego Obywatela Miasta Łodzi. Uroczystość wręczenia dyplomu miała miejsce podczas Światowego Spotkania Łodzian w 1992. Zmarł 7 lipca 2019 r. w Berlinie.

(Abraham Brauner) (1918-2019), film producer. He was born on August 1, 2918 in Łódź in a wealthy family. He loved cinema, played the violin, sang and composed. Above his bed hung photos of movie stars. He was an enthusiastic visitor to the Łódź cinemas “Bajka”, “Luna”, “Casino”, “and Splendid”. In April 1940, together with his parents and four siblings, he was locked in the Lodz Ghetto. He managed to escape from it to the East. With his family he luckily survived the war in Russia. He never talked about his war experiences and not ever mentioned them. After the war, together with his brother, he left for Berlin, where he started a new life, establishing his own film company CCC-Film-Kunst in 1946. After many years of hard work, attention to details, a bit of luck in business he achieved an influential and prominent status in the film business. He has produced 270 films, including *Ósmy dzień tygodnia* directed by Aleksander Ford. After 1968, a year of expulsion of fifteen thousand Jews from Poland, he broke off his contacts with Poland for several years, only resuming them in the 1980s. He collaborated with the best Polish directors, including Andrzej Wajda, Jerzy Hoffman, and Agnieszka Holland. He professed that he would produce films as long as he was able to cope with the tasks, and that the work was no longer about money: - *In great love stories there is unquenched passion and making movies is my great love! It is in the blood, which gets agitated, charged and nothing can be done to stop it* – he said in one of the interviews. His contribution to polish cinema was appreciated by the City Council of Łódź and he was awarded the title of Honorary Citizen of the City of Łódź. The diploma award ceremony took place during the World Meeting of Lodz Citizens in 1992. He died on July 7, 2019 in Berlin.

Harry Ariel

(Hersz) (1915–1989), aktor i drammatopisarz. Urodził się 2.07.1915 r. w Łodzi. Był synem Chaima Dawida (ur. 1879 w Orszy), aktora teatru żydowskiego w Łodzi przy ul. Cegielnianej 24 (obecnie Jaracza), i Racheli z Rubinsztajnow (ur. 22.02.1879), córki Rywena i Maszy z d. Elster. Jego ciotką była Sara (Sonia) Ariel (1891–1944), sopranistka, żona Izraela (Isera) Bezmana (1867–1935), dyrektora i administratora teatrów. Jego dziadek Aron Ariel (ok. 1851 – 13 IX 1924) został pochowany na cmentarzu przy ul. Brackiej (str. P, kw. 10/4 nr grobu 263), a jego żona Jacha z d. Stolcer (ok. 1859 – 4 VI 1931), córka Szmula (str. L, kw. P-II nr grobu 208). Ich macewy nie zachowały się. Wraz z wybuchem wojny w 1939 r. Harry opuścił Polskę. W 1947 osiedlił się w Anglii i został zaangażowany do teatru Grand Palais w Londynie, gdzie od 1951 pełnił funkcję kierownika artystycznego. Tam pracował przez wiele lat aż do śmierci. Zmarł w Londynie w 1989 r.

(Hersz) (1915–1989), actor and playwright. He was born on July 2, 1915 in Łódź. He was the son of Chaim Dawid (born 1879 in Orsza), an actor of the Jewish theater in Łódź at ul. Cegielniana 24 (now Jaracza), and Rachela née Rubinsztajn (born February 22, 1879), daughter of Rywen and Masza née Elster. His aunt was Sara (Sonia) Ariel (1891–1944), a soprano singer, wife of Izrael (Isera) Bezman (1867–1935), a director and administrator of theaters. His grandfather Aron Ariel (ca. 1851 – 13 September 1924) was buried in the cemetery at ul. Bracka (p. P, sq. 10/4 grave no. 263), and his wife Jacha née Stolcer (ca. 1859 – June 4, 1931), daughter of Szmul (p. L, sq. P-II grave no. 208) . Their matzevot have not survived. With the outbreak of war in 1939, Harry left Poland. In 1947 he settled in England and was employed at the Grand Palais Theater in London, where from 1951 he was the artistic director. There he worked until his death in 1989.

Jakub Rajnglass

(Jakub Wolf Rejnglas) (1904-1967), aktor znany głównie z ról w przedwojennych żydowskich filmach i sztukach teatralnych w jidysz. Urodził się w Łodzi 14.03.1904 r. W okresie międzywojennym występował w Krakowie w zespole Idy Kamińskiej. Doceniony przez recenzentów, między innymi za rolę Dziadka w komedii *Madame Lohengrin* (1932). Razem z żoną Zisl Gorlitską występował za granicą, w 1938 r. wrócili do Polski. Po wybuchu wojny uciekli do Związku Radzieckiego. Po wojnie wrócił do Polski. Został członkiem zespołu teatralnego "Sziraim", utworzonego w 1945 r. Po kilku tygodniach wyjechali do Linzu gdzie mieszkał i występował w żydowskich teatrach w obozach dla ocalałych. W 1948 r. wyjechał z żoną i synem do Kanady. Zamieszkał w Toronto, gdzie występował w programach lokalnej telewizji. Zmarł 22.05.1967 roku w Toronto.

(Jakub Wolf Rejnglas) (1904-1967) was an actor known primarily for his roles in pre-war Jewish films and Yiddish theater plays. He was born on March 14, 1904, in Łódź. During the interwar period, he performed in Krakow as part of Ida Kamińska's troupe. He was highly regarded by critics, particularly for his role as Dziadek in the comedy *Madame Lohengrin* (1932). Alongside his wife Zisl Gorlitska, he also performed internationally, but they returned to Poland in 1938. Following the outbreak of the war, they fled to the Soviet Union. After the war, Rajnglas returned to Poland and became a member of the "Sziraim" theater troupe, established in 1945. However, after a few weeks, they left for Linz, where he resided and performed in Jewish theaters in camps for survivors. In 1948, he immigrated to Canada with his wife and son. They settled in Toronto, where he participated in local television programs. He passed away on May 22, 1967, in Toronto.

Maks Bryn

(Brin) (1884-1943), aktor, urodził się w Łodzi 16.07.1884 roku. Grał w żydowskich filmach i sztukach teatralnych, między innymi w filmach reżyserowanych przez Józefa Greena i Jana Nowinę-Przybylskiego. W 1936 roku *Judeł gra na skrzypcach (Jidl mitn fidl)* (scenariusz J. Greek i Konrad Tom), w 1937 roku w filmie *Błazen Purymowy (Der Purymszpiler)*. W 1938 roku w filmie *Mateczka (Mamele)* w reżyserii Konrada Toma i Józefa Grena, 1937 roku w filmie *Ślubowanie (Thijen Khat)* w reżyserii Henryka Szaro i Zygmunta Turkowa. Zmarł w getcie warszawskim, nie znana jest dokładna data śmierci.

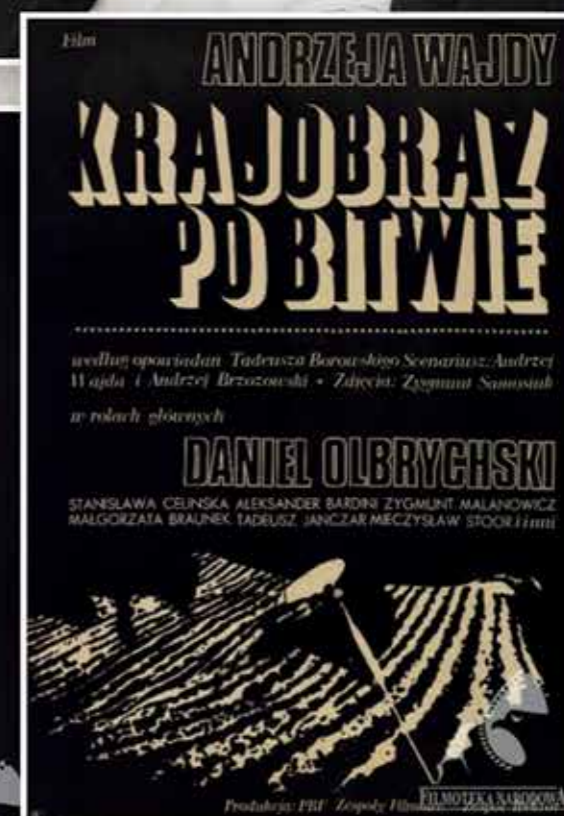
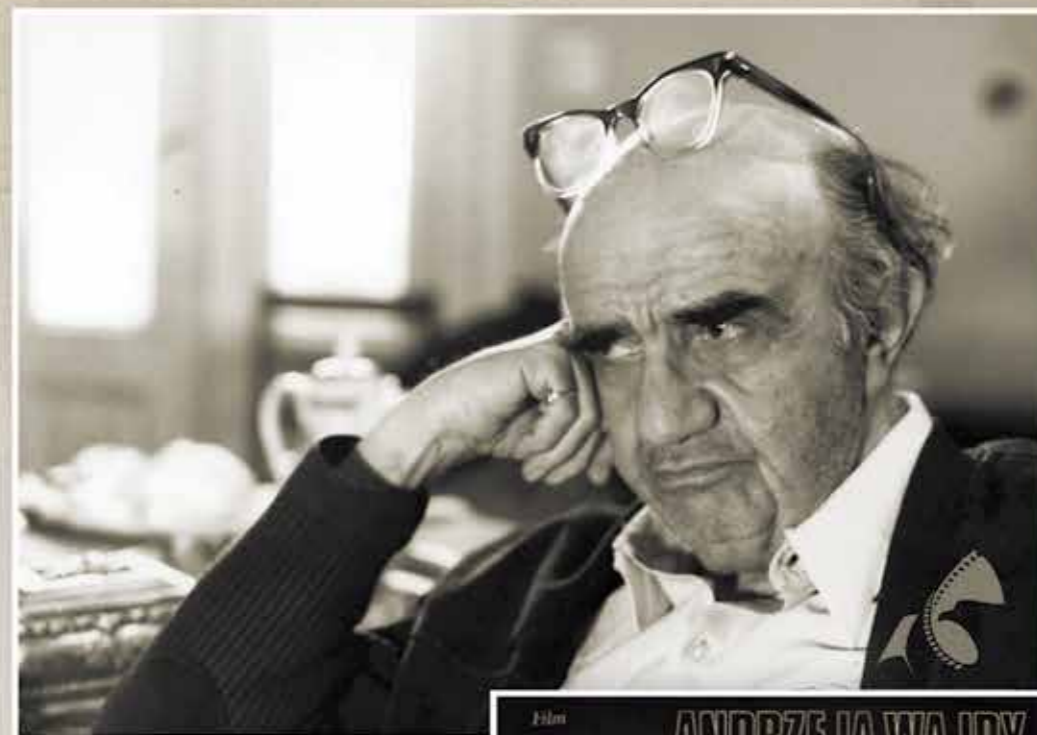
(Brin) (1884-1943), an actor, was born on July 16, 1884, in Łódź. He appeared in Jewish films and theatrical productions, including films directed by Józef Green and Jan Nowina-Przybylski. In 1936, he portrayed the violinist Judeł in *Jidl mitn fidl* (written by J. Green and Konrad Tom), and in 1937, he featured in the film *Der Purymszpiler (The Purim Clown)*. Additionally, in 1938, he acted in the film *Mamele* directed by Konrad Tom and Józef Green, and in 1937, he appeared in the film *Thijen Khat (The Oath)* directed by Henryk Szaro and Zygmunt Turkow. Tragically, he perished in the Warsaw Ghetto, and the precise date of his death remains unknown.

Aleksander Bardini

(Bardyni) (1913-1995), aktor, reżyser teatralny i filmowy, pedagog. Urodził się w Łodzi 17.11.1913 r. Jako nastolatek występował w kwartecie smyczkowym kabaretu „Ararat” i w Żydowskim Towarzystwie Literacko-Muzycznym Hazomir. Ukończył studia aktorskie i reżyserię w Państwowym Instytucie Teatralnym w Warszawie. Występował w Warszawie w Teatrze Polskim. Okupację spędził we Lwowie. Od września 1939 do czerwca 1941 był aktorem i reżyserem w Polskim Teatrze Dramatycznym we Lwowie. Po zajęciu miasta przez wojska niemieckie został przesiedlony do getta. Po ucieczce na aryjską stronę ukrywał się w prywatnym mieszkaniu. Pracę w teatrze wznowił po zajęciu Lwowa przez wojska radzieckie w lipcu 1944 r. W 1945 r. przeniósł się z zespołem do Katowic. Po pogromie kieleckim w 1946 r. wyemigrował z Polski. Do 1948 r. mieszkał w Monachium, pracował jako reżyser i kierownik artystyczny Żydowskiego Teatru Artystycznego. W 1950 r. wrócił do Polski rozpoczął współpracę z warszawskimi teatrami i TVP. Był dyrektorem Teatru Ateneum, konsultantem artystycznym Teatru im. Stefana Jaracza w Łodzi, reżyserował spektakle w Teatrze Starym w Krakowie. W 1966 r. otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. Był wykładowcą i wybitnym pedagogiem Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Warszawie oraz Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej i Teatralnej w Łodzi. Prowadził zajęcia na wydziale dramatycznym Uniwersytetu w Georgii i w Szkole Muzyczno-Dramatycznej w Sztokholmie. Stworzył wiele kreacji aktorskich teatralnych i filmowych. Zmarł 30.07.1995 roku w Warszawie, jest pochowany na Powązkach.

(Bardyni) (1913-1995) was an actor, theater and film director, and educator. He was born on November 17, 1913, in Łódź. As a teenager, he performed in the string quartet of the “Ararat” cabaret and in the Jewish Literary-Musical Society Hazomir. He studied acting and directing at the State Theater Institute in Warsaw and performed at the Teatr Polski in Warsaw. He spent the occupation in Lviv, where he worked as an actor and director at the Polski Teatr Dramatyczny from September 1939 to June 1941. After the German occupation of Lviv, Bardini was deported to the ghetto. He managed to escape to the Aryan side and found refuge in a private apartment. Following the liberation of Lviv by the Soviets in July 1944, he resumed his work in the theater. In 1945, he relocated with the theater to Katowice. However, the Kielce pogrom in 1946 prompted him to leave Poland and emigrate. He settled in Munich, where he resided until 1948 and served as a director and artistic director of the Jewish Artistic Theater. In 1950, Bardini returned to Poland and began working with Warsaw theaters and Polish TVP. In 1956, he became the chief director of television programming. He held various positions throughout his career, including director of the Teatr Ateneum, artistic director of the Stefan Jaracz Theater in Łódź, and director of plays at the Teatr Stary in Krakow. He also lectured at the Polish National Film, Television, and Theatre School in Łódź. Additionally, Bardini taught internationally at the drama department of the University of Georgia and the Music and Drama School in Stockholm. Throughout his life, he created numerous unforgettable theatrical and film acting roles. Aleksander Bardini passed away on July 30, 1995, in Warsaw, and he was laid to rest at Powązki Cemetery.

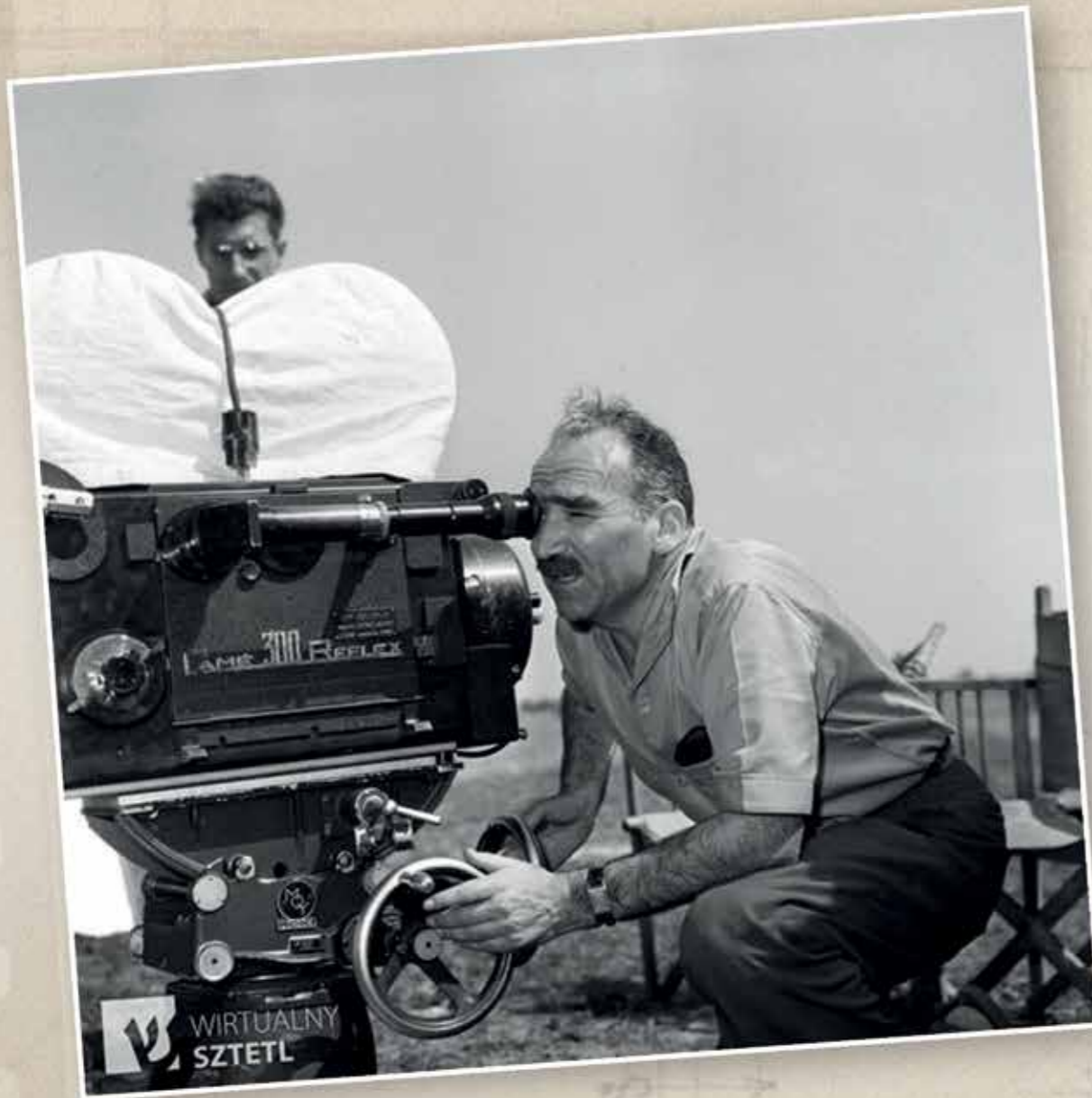

תשרי אלול

Wrzesień 2023. September 2023. Elul 5783 - Tiszri 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
					1 Elul 15 19:06 Waw 19:07 Krk 19:11 Łódź	2 Elul 16 20:12 Waw 20:13 Krk 20:18 Łódź Ki Tawo
3 Elul 17	4 Elul 18	5 Elul 19	6 Elul 20	7 Elul 21	8 Elul 22 18:50 Waw 18:52 Krk 18:55 Łódź	9 Elul 23 19:56 Waw 19:58 Krk 20:02 Łódź LEIL SELICHOT Nicawim -Waejlech
10 Elul 24	11 Elul 25	12 Elul 26	13 Elul 27	14 Elul 28	15 Elul 29 18:33 Waw 18:36 Krk 18:39 Łódź EREW ROSZ HASZANA	16 Tiszri 1 5784 19:40 Waw 19:43 Krk 19:45 Łódź ROSZ HASZANA
17 Tiszri 2 5784 19:37 Waw 19:40 Krk 19:43 Łódź ROSZ HASZANA II	18 Tiszri 3 04:31 - 19:26 Waw 04:41 - 19:27 Krk 04:38 - 19:31 Łódź POST GEDALI	19 Tiszri 4	20 Tiszri 5	21 Tiszri 6	22 Tiszri 7 18:17 Waw 18:21 Krk 18:23 Łódź	23 Tiszri 8 19:23 Waw 19:27 Krk 19:29 Łódź SZABAT SZUWA Haazinu
24 Tiszri 9 18:12 Waw 18:16 Krk 18:18 Łódź EREW JOM KIPPUR	25 Tiszri 10 19:18 Waw 19:23 Krk 19:24 Łódź JOM KIPPUR	26 Tiszri 11	27 Tiszri 12	28 Tiszri 13	29 Tiszri 14 18:00 Waw 18:05 Krk 18:07 Łódź EREW SUKKOT	30 Tiszri 15 19:07 Waw 19:12 Krk 19:13 Łódź SUKKOT I

Aleksander Ford

(Mosze Lifszyc) (1908-1980), reżyser i scenarzysta. Urodził się 24.11.1908 r. jako miejsce urodzenia podawał Kijów, Łódź i Warszawę. W drugiej połowie lat 20. wyjechał do Warszawy, pracował w sklepie z aparatami fotograficznymi. Później jako montażysta w dziale kinematograficznym Polskiej Agencji Telegraficznej. Po nakręceniu etiudy *Nad ranem* (1929), wyjechał do Łodzi gdzie nakręcił dwa krótkometrażowe filmy: *Tętno polskiego Manchesteru*, oraz *Narodziny i życie gazety*. Wybitnym filmem w jego karierze jest *Legion ulicy* (1932). W tym samym roku wyjechał do Palestyny gdzie w 1933 r. nakręcił film o osadnikach żydowskich Sabra. Prawdopodobnie w 1934 r. wrócił do Polski. Był związany ze Stowarzyszeniem Miłośników Filmu Artystycznego „Start”. W 1936 r. nakręcił *pro publico bono* dokument o sanatorium dla żydowskich dzieci w Miedzeszynie *Droga młodych* (*Mir kumen on*). We wrześniu 1939 r. uciekł na wschód. W 1943 r. dołączył do 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki, z którą w 1944 r. dotarł do Lublina. nakręcił pierwszy dokument o obozie zagłady *Majdanek - cmentarzysko Europy*. W 1945 r. został dyrektorem Przedsiębiorstwa Państwowego „Film Polski”. W 1948 r. zrealizował film o Zagładzie Żydów warszawskich *Ulica Graniczna*. Do 1969 r. zrealizował jeszcze kilka filmów min. *Młodość Chopina*, *Piątka z ulicy Barskiej*, oraz superprodukcję *Krzyżacy* (1960). W latach 1948–1968 był wykładowcą w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej w Łodzi, między 1954-1956 dziekanem Wydziału Reżyserii tej uczelni. W 1969 r. po antysemickiej nagonce opuścił Polskę. Ostatni jego film to, *Jest Pan wolny doktorze Korczak* (1974). Zmarł śmiercią samobójczą w Naples na Florydzie 4.04.1980 r.

(Mosze Lifszyc) (1908-1980) was a film director and screenwriter. He was born on November 24, 1908, and claimed Kiev, Lodz, and Warsaw as his birthplaces. In the late 1920s, he moved to Warsaw and worked at a camera store. Later, he became an editor in the cinematography department of the Polish Telegraphic Agency. After making his debut etude “Nad ranem” in 1929, he moved to Lodz, where he created two short documentaries: *Tętno polskiego Manchesteru* and *Narodziny i życie gazety*. One of the standout films in his career was *Legion ulicy* (*Legion of the Street*), which he directed in 1932. In the same year, he traveled to Palestine and made a film about Jewish settlers called “Sabra” in 1933. He likely returned to Poland in 1934 and collaborated with the Association of Artistic Film Enthusiasts “Start”. In 1936, he created a pro publico bono documentary about a sanatorium for Jewish children in Miedzeszyn titled *Droga młodych*. In September 1939, he fled to the east. In 1943, he joined the 1st Infantry Division named after Tadeusz Kościuszko, and in 1944, he arrived in Lublin. He directed the first documentary about the Majdanek death camp called *Majdanek - Cemetery of Europe*. In 1945, he became the director of the State Enterprise “Film Polski”. In 1948, he directed a film about the Holocaust of Jews in Polish territories called *Ulica Graniczna*. Until 1969, he created several more films, including *Młodość Chopina*, *Piątka z ulicy Barskiej*, and the epic film *Krzyżacy* in 1960. From 1948 to 1968, he served as a lecturer at the Polish National Film, Television, and Theatre School in Lodz, and between 1954 and 1956, he was the dean of the directing department at the same school. In 1969, following an anti-Semitic campaign, he left Poland. His last film was *Jest Pan wolny doktorze Korczak* in 1974. He died by suicide in Naples, Florida, on April 4, 1980.

חשוון תשרי

Październik 2023. October 2023. Tiszri 5784 - Cheszwan 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
1 Tiszri 16 SUKKOT II 19:04 Waw 19:10 Krk 19:11 Łódź	2 Tiszri 17 SUKKOT III (CH" M)	3 Tiszri 18 SUKKOT IV (CH" M)	4 Tiszri 19 SUKKOT V (CH" M)	5 Tiszri 20 SUKKOT VI (CH" M)	6 Tiszri 21 SUKKOT VII HOSZANA RABA 17:44 Waw 17:50 Krk 17:51 Łódź	7 Tiszri 22 SZMINI ACERET 18:50 Waw 18:57 Krk 18:57 Łódź
8 Tiszri 23 SIMCHAT TORAH 18:48 Waw 18:54 Krk 18:55 Łódź	9 Tiszri 24	10 Tiszri 25	11 Tiszri 26	12 Tiszri 27	13 Tiszri 28 17:28 Waw 17:35 Krk 17:35 Łódź	14 Tiszri 29 MEVARCHIM Bereszit 18:35 Waw 18:42 Krk 18:41 Łódź
15 Tiszri 30 ROSZ CHODESZ	16 Cheszwan 1 ROSZ CHODESZ	17 Cheszwan 2	18 Cheszwan 3	19 Cheszwan 4	20 Cheszwan 5 17:13 Waw 17:21 Krk 17:20 Łódź	21 Cheszwan 6 Noach 18:20 Waw 18:28 Krk 18:27 Łódź
22 Cheszwan 7	23 Cheszwan 8	24 Cheszwan 9	25 Cheszwan 10	26 Cheszwan 11	27 Cheszwan 12 16:59 Waw 17:08 Krk 17:06 Łódź	28 Cheszwan 13 Lech Lecha 18:05 Waw 18:15 Krk 18:13 Łódź
29 Cheszwan 14	30 Cheszwan 15	31 Cheszwan 16				

Aleksander Marten

(Mordka Matys Marek Tennenbaum) (1898-1942), aktor i reżyser. Urodził się w Łodzi 13.11.1898 r. Mając 15 lat wyjechał do Niemiec. Dwa lata później zadebiutował w teatrze w Halle. W 1923 r. ukończył szkołę teatralną przy Deutsches Theater w Berlinie. Inscenizował szereg sztuk i jednocześnie nakręcił swój pierwszy film, grając obok Xeni Desni, Rudolfa Klein-Rugge i William Dieterle. Był współreżyserem *Snu nocy letniej*. Występował w zespołach objazdowych na scenach w Berlinie, Hanowerze, Stuttgarcie i wiedeńskim Volkstheater. Przez ówczesną prasę został okrzyknięty najlepszym odtwórcą roli Otella w Europie. W 1929 r. wrócił do Bielska, gdzie grał w Teatrze Miejskim. Występował i reżyserował na scenie bielskiego teatru przez trzy lata, później w Innsbrücku i w Wiedniu, po krótkiej przerwie w 1933 r. wrócił do Bielska. Od czasu wyjazdu do Niemiec używał pseudonimu artystycznego *Aleksander Marten*. W 1935 r. nakręcił dokumentalny film dźwiękowy o mieście Bielsku, *Bielsko - miasto przemysłu i turystyki*. Kontynuując działalność reżyserską rok później w Warszawie założył własny ośrodek produkcyjny „Alma-Film”. Wówczas wyreżyserował najbardziej znane swoje filmy: *At chet (Za grzechy)* (1936), *O czym marzą kobiety* (1937) oraz *On a Hajm-bal shuwe (Bezdomni)* (1939), w którym zagrał też jedną z głównych ról - Abrama Rywkina. W 1933 r. ożenił się z Emilią Teresą Groje. Na łamach bielskiej żydowskiej gazety „Jüdische Wochenpost mit Wirtschaftsblatt” publikował artykuły, w których recenzował wydarzenia kulturalne i jubileusze. Zmarł w nieznanych okolicznościach i w nieznanym miejscu, prawdopodobnie w 1942 roku.

(Mordka Matys Marek Tennenbaum) (1898-1942) was an actor and director born in Lodz. At the age of 15, he moved to Germany, and two years later, he made his theatrical debut in Halle. In 1923, he graduated from the drama school at Deutsches Theater in Berlin. He directed a number of plays and also made his first film, starring alongside Xeni Desni, Rudolf Klein-Rugge, and Wiliam Dieterle. He co-directed *A Midsummer Night's Dream*. He performed with touring companies on stages in Berlin, Hanover, Stuttgart, and Vienna's Volkstheater. The contemporary press hailed him as the best Othello performer in Europe. In 1929, he returned to Bielsko, where he performed at the Municipal Theater. He performed and directed at the Bielsko theater for three years, then in Innsbruck and Vienna, and returned to Bielsko in 1933 after a short break. Since his departure to Germany, he used the stage name *Aleksander Marten*. In 1935, he made a sound documentary about the city of Bielsko titled *Bielsko - A City of Industry and Tourism*. Continuing his directing career, he founded his own production center, "Alma-Film," in Warsaw in 1936. He then directed his most famous films: *At Chet (For Sins)* (1936), *What Women Dream About* (1937), and *On a Hajm-bal shuwe (Homeless)* (1939), in which he also played one of the main roles - Abram Rywkin. In 1933, he married Emilia Teresa Groje. He published articles in the Bielsko Jewish newspaper "Jüdische Wochenpost mit Wirtschaftsblatt," in which he reviewed cultural events and anniversaries. He died under unknown circumstances and in an unknown location, most likely in 1942.

כסלו חשוון

Listopad 2023. November 2023. Cheszwan 5784 - Kislew 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
			1 Cheszwan 17	2 Cheszwan 18	3 Cheszwan 19 15:45 Waw 15:56 Krk 15:53 Łódź	4 Cheszwan 20 16:52 Waw 17:03 Krk 17:00 Łódź Wajera
5 Cheszwan 21	6 Cheszwan 22	7 Cheszwan 23	8 Cheszwan 24	9 Cheszwan 25	10 Cheszwan 26 15:33 Waw 15:45 Krk 15:41 Łódź	11 Cheszwan 27 16:40 Waw 16:52 Krk 16:48 Łódź MEVARCHIM Chaje Sara
12 Cheszwan 28	13 Cheszwan 29	14 Kislew 1 ROSZ CHODESZ	15 Kislew 2	16 Kislew 3	17 Kislew 4 15:23 Waw 15:35 Krk 15:31 Łódź	18 Kislew 5 16:30 Waw 16:43 Krk 16:38 Łódź Toldot
19 Kislew 6	20 Kislew 7	21 Kislew 8	22 Kislew 9	23 Kislew 10	24 Kislew 11 15:15 Waw 15:28 Krk 15:23 Łódź	25 Kislew 12 16:22 Waw 16:36 Krk 16:30 Łódź Wajece
26 Kislew 13	27 Kislew 14	28 Kislew 15	29 Kislew 16	30 Kislew 17		

Dawid Dawidow

(Dawid Ratzik Dawidow) (1890-1975), aktor, reżyser i malarz. Urodził się w Łodzi 10.05.1890 r. Uczył się w szkole talmudycznej, w 1899 r. wyjechał z rodzicami do Berlina, uczęszczał do szkoły średniej. Ponieważ wyróżniał się świetnym słuchem otrzymał stypendium na studia muzykologiczne i kompozytorskie w Konserwatorium Muzycznym w Lipsku, ukończył je w 1913 r. Jednocześnie studiował w Szkole Dramatycznej i występował na scenie pod dyktando Georga Zimmermanna w Lipsku. Po wybuchu I wojny światowej przeniósł się do Londynu, grał w Blumenthal's Wonderland Theatre, Lyric Theatre Epsteina i Pavilion Theatre Moskowitza. Ponieważ miał obywatelstwo rosyjsko-polskie, w związku z powszechną mobilizacją musiał wrócić do Cesarstwa Rosyjskiego. Po przejściu do rezerwy grał w Niemczech w języku niemieckim, jidysz, oraz po angielsku w Anglii, Stanach Zjednoczonych, Chinach, Japonii, i Indiach. Reprezentował angielski Teatr Jidysz na Kongresie Teatrów w Kijowie. Był reżyserem i aktorem trupy teatralnej grającej w jidysz, odbył z nią tournée po Rosji i Chinach. W 1919 r. wyemigrował do Palestyny, podróżował przez Indie i Egipt, służył jako oficer łącznikowy między instytucjami państwowymi a rządem mandatowym. W 1920 r. z Meirem Teomi, Menachemem Binyamini i Fridą Carmelit założył pierwszy teatr w Tel Awiwie pod nazwą „Teatr Hebrajski w Izraelu”, zastąpiony przez „Teatr Dramatyczny”. W 1923 r. po długiej chorobie wyjechał do Niemiec. W 1925 r. grał w „Teatrze Eretz Israel”, a po jego rozwiązaniu w „Teatrze Artystycznym”. W 1932 r. wystąpił w filmie *Sabra* w reżyserii Aleksandra Forda. W latach 30. wycofał się z teatru i zaczął malować i rysować. Zmarł 13.11.1975 r. w Tel Awiwie.

(Dawid Ratzik Dawidow) (1890-1975) was an actor, director, and painter. He was born on May 10, 1890, in Łódź. He initially studied in a Talmudic school before moving with his parents to Berlin in 1899. Due to his exceptional musical talent, he was awarded a scholarship to study musicology and composition at the Leipzig Conservatory of Music, which he completed in 1913. During this time, he also attended the Drama School and performed on stage under the direction of Georg Zimmerman in Leipzig. When World War I broke out, Dawidow relocated to London and performed in various theaters, including the Blumenthal Wonderland Theatre, Epstein Lyric Theatre, and Moskowitz Pavilion Theatre. However, his Russian-Polish citizenship compelled him to return to the Russian Empire, where he was conscripted into the Tsar's army. After the war, he resumed his acting career in German, Yiddish, and English. He traveled extensively with his troupe, visiting Germany, England, the United States, China, Japan, and India. He represented the English Yiddish Theatre at the Congress of Theatres in Kiev. In 1919, Dawidow immigrated to Palestine and embarked on journeys through India and Egypt, serving as a liaison officer between government institutions and the mandate government. In 1920, he co-founded, with Meir Teomi, Menachem Binyamini, and Frida Carmelit, the first theater in Tel Aviv, initially known as the "Hebrew Theater in Israel," which later became the "Dramatic Theater." In 1923, he traveled to Germany, and in 1925, he performed in the "Eretz Israel Theater." After its dissolution, he joined the "Artistic Theater." In 1932, he appeared in the film *Sabra*, directed by Aleksander Ford. During the 1930s, Dawidow shifted his focus from theater to painting and drawing. He passed away on November 13, 1975, in Tel Aviv.

טבת כסלו

Grudzień 2023. December 2023. Kislew 5784 - Tewet 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
					1 Kislew 18 15:09 Waw 15:23 Krk 15:17 Łódź	2 Kislew 19 16:17 Waw 16:31 Krk 16:25 Łódź Waiszlach
3 Kislew 20	4 Kislew 21	5 Kislew 22	6 Kislew 23	7 Kislew 24 16:05 Waw 16:17 Krk 16:13 Łódź CHANUKA PIERWSZA ŚWIECZKA	8 Kislew 25 15:05 Waw 15:20 Krk 15:14 Łódź CHANUKA DRUGA ŚWIECZKA	9 Kislew 26 16:14 Waw 16:28 Krk 16:22 Łódź CHANUKA TRZECIA ŚWIECZKA MEVARCHIM Wajeszew
10 Kislew 27 16:04 Waw 16:16 Krk 16:12 Łódź CHANUKA CZWARTA ŚWIECZKA	11 Kislew 28 16:04 Waw 16:16 Krk 16:12 Łódź CHANUKA PIĄTA ŚWIECZKA	12 Kislew 29 16:04 Waw 16:16 Krk 16:12 Łódź ROSZ CHODESZ CHANUKA SZÓSTA ŚWIECZKA	13 Tewet 1 16:04 Waw 16:16 Krk 16:12 Łódź ROSZ CHODESZ CHANUKA SIÓDMA ŚWIECZKA	14 Tewet 2 16:04 Waw 16:17 Krk 16:12 Łódź CHANUKA ÓSMA ŚWIECZKA	15 Tewet 3 15:05 Waw 15:20 Krk 15:13 Łódź CHANUKA ÓSMY DZIEŃ	16 Tewet 4 16:13 Waw 16:28 Krk 16:22 Łódź Mikec
17 Tewet 5	18 Tewet 6	19 Tewet 7	20 Tewet 8	21 Tewet 9	22 Tewet 10 15:07 Waw 15:22 Krk 15:16 Łódź 05:55 POST ASARA B'TEVET	23 Tewet 11 16:16 Waw 16:31 Krk 16:25 Łódź Wajigas
24 Tewet 12	25 Tewet 13	26 Tewet 14	27 Tewet 15	28 Tewet 16	29 Tewet 17 15:12 Waw 15:27 Krk 15:22 Łódź	30 Tewet 18 16:21 Waw 16:36 Krk 16:30 Łódź Wajechi
31 Tewet 19						

Rywalka i to groźna, naszej Ordonówny
W odtwarzaniu postaci, nikt jej niedorówna
Przepych, bogactwo urody, co chwile bywa różne
Zgadnij Kto to?... toż to... Kalinówna

Wybitna diseuse, perla „Cyrulika Warszawskiego”,
niezrównana odtwórczyni pieśni i humoru, prawdziwa
rewelacja niespolitego talentu w odtwarzaniu postaci
charakterystycznych

Dora KALINÓWNA

wystąpi raz tylko jeden w sali b. Konserwatorium
(Końska 1) w niedzielę 17 maja o godz. 20.15.
Bilety już do nabycia w skł. muzycz. „Filharmonja”
Wielka 8, w dniu koncertu w sali Konserwatorium.

Ach! te oczy Kalinówny
Tak niesamowitych nigdzie nie spotkałem
A śpiew Kalinówny, czysty, miły, równy
Wierzącie, że nie skłamałem.]]

18

Dora Kalinówna

(Dora Klingbeil-Ratner) (1900-1985), aktorka i piosenkarka. Urodziła się 15.12.1900 roku w Łodzi. Była córką Hermana Klingbeila i Marii Haltrecht. Debiutowała w kwietniu 1927 r. w „Qui Pro Quo” w Białymstoku. Później dołączyła do kabaretu „Morskie Oko”, gdzie w listopadzie 1932 r. zaśpiewała w rewii „Yo-Yo” skomponowane przez Zygmunta Białostockiego słynne tango Rebeka. Utwór ten wykonywały w późniejszych latach między innymi Ewa Demarczyk i Sława Przybylska. W latach 30. XX wieku wystąpiła w dwóch polskich filmach *Sto metrów miłości* i *Tajemnica panny Brinx*. W 1928 r. wyszła za mąż za projektanta Józefa Ratnera. Po wybuchu II wojny światowej opuściła Polskę, na stałe osiadła w Brazylii. Jeszcze przez kilka lat występowała na scenie, między innymi w Palestynie, Włoszech i Francji. We wrześniu 1948 r. przyjechała do Polski, odwiedzając między innymi rodzinne miasto Łódź. Zmarła 24 kwietnia 1985 roku w Rio de Janeiro.

(Dora Klingbeil-Ratner) (1900-1985) was an actress and singer. She was born on December 15, 1900, in Łódź, Poland, to parents Herman Klingbeil and Maria Haltrecht. Her debut took place in April 1927 in “Qui Pro Quo” in Białystok. Later, she joined the cabaret “Morskie Oko,” where in November 1932, she performed the famous tango “Rebeka,” composed by Zygmunt Białostocki, in the revue “Yo-Yo.” This song was later performed by Ewa Demarczyk and Sława Przybylska, among others. During the 1930s, Dora Kalinówna appeared in two Polish films, *Sto metrów miłości* and *Tajemnica panny Brinx*. In 1928, she married the designer Józef Ratner. After the outbreak of World War II, she left Poland and permanently settled in Brazil. She continued to perform on stage for several more years, including in Palestine, Italy, and France. In September 1948, she returned to Poland, visiting her hometown of Łódź among other places. She passed away on April 24, 1985, in Rio de Janeiro.

שבט טבת

Styczeń 2024. January 2024. Tewet 5784 - Szvat 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
	1 Tewet 20	2 Tewet 21	3 Tewet 22	4 Tewet 23	5 Tewet 24 15:19 Waw 15:34 Krk 15:28 Łódź	6 Tewet 25 16:29 Waw 16:44 Krk 16:38 Łódź MEVARCHIM Szemot
7 Tewet 26	8 Tewet 27	9 Tewet 28	10 Tewet 29	11 Szwat 1 ROSZ CHODESZ	12 Szwat 2 15:29 Waw 15:43 Krk 15:37 Łódź	13 Szwat 3 16:39 Waw 16:53 Krk 16:47 Łódź Waera
14 Szwat 4	15 Szwat 5	16 Szwat 6	17 Szwat 7	18 Szwat 8	19 Szwat 9 15:40 Waw 15:53 Krk 15:48 Łódź	20 Szwat 10 16:50 Waw 17:03 Krk 16:58 Łódź Bo
21 Szwat 11	22 Szwat 12	23 Szwat 13	24 Szwat 14	25 Szwat 15 TU BISZWAT	26 Szwat 16 15:52 Waw 16:05 Krk 16:00 Łódź	27 Szwat 17 17:03 Waw 17:15 Krk 17:11 Łódź SZABAT SZIRA Beszalach
28 Szwat 18	29 Szwat 19	30 Szwat 20	31 Szwat 21			

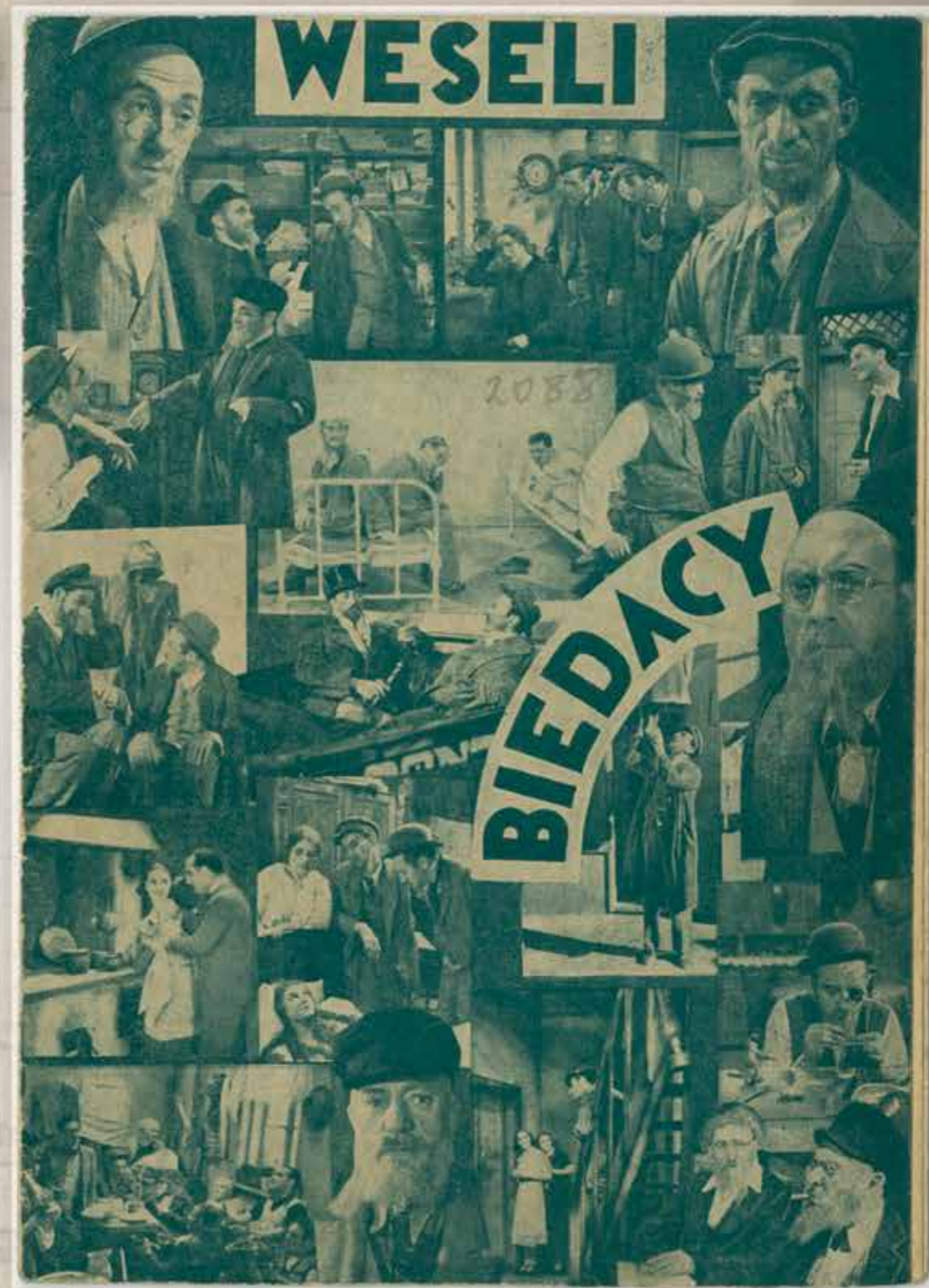
Szymon Dżigan

i Izrael Szumacher

Szymon Dżigan (1905-1980) i Izrael Szumacher (1908-1961), aktorzy kabaretowi i filmowi. Obaj urodzili się w Łodzi. Dżigan jako dziesięcioletek pracował, a Szumacher w młodości rozpoczął działalność aktorską. Występowali w kole dramatycznym Towarzystwa Szkół Średnich w Łodzi. Obaj w 1927 r. poznali założyciela kabaretu „Ararat” Mojżesza Brodersona, który zachwycił się ich talentem komediowym. W 1928 r. stworzyli duet, który występował w teatrze Brodersona. Stali się mistrzami teatru małej formy, występowali z grupą Jidisze Bande. Od 1935 r. prowadzili zespół kabaretowy na scenie teatru „Nowości”. W latach 30. zagrali w trzech filmach: *Za grzechy (Al chet)* (1936), *Weseli biedacy (Frejleche kapconim)* (1937) oraz *Bezdomni (On a hejm)* (1938). Po wybuchu wojny uciekli do Białegostoku, występowali dla żydowskiej publiczności na terenie Związku Radzieckiego. W 1941 r. próbowali dostać się do Armii Polskiej generała Andersa. Zostali oskarżeni o dezercję i skazani na 4 lata łagru. Zwolnieni w 1946 r. w 1947 r. wrócili do Polski. W 1948 r. wystąpili w filmie Natana Grossa *Nasze Dzieci (Unzere Kinder)* o sierotach żydowskich w domu dziecka pod Łodzią w Helenowie. Był to ostatni film w jidysz zrealizowany w Polsce. W 1950 r. wyjechali do Izraela. Ich przedstawienia cieszyły się popularnością wśród emigrantów z Europy. Polityka państwa Izrael zmierzała do usunięcia jidysz z teatrów dlatego zdecydowali się występować za granicą. W latach 1951-1952 prowadzili własną scenę w Buenos Aires. Do Izraela wrócili w 1958 r., występowali we własnym teatrze, ale w jego repertuarze musiały być fragmenty hebrajskojęzyczne. Obaj zmarli w Tel Aviwie, Szumacher 21.05.1961 r., a Dżigan 14.04.1980 r.

Szymon Dżigan (1905-1980) and Izrael Szumacher (1908-1961) were Jewish comedians who formed one of the most famous Yiddish comic duos of the 20th century. Both were born in Łódź. Dżigan began his career as a child actor, while Szumacher started acting in his youth, performing in a drama club of the Society of Secondary Schools in Łódź. In 1927, they caught the attention of Mojżesz Broderson, the founder of the “Ararat” cabaret, who was impressed by their comedic talent. A year later, they formed their own comedic duo and started performing in his theater. They became renowned for their mastery of small-format theater and often performed with the Jidisze Bande group. From 1935, they led a cabaret ensemble on the stage of the “Nowości” theater. During the 1930s, they appeared in three films: *Za grzechy (Al chet)* (1936), *Weseli biedacy (Frejleche kapconim)* (1937), and *Bezdomni (On a hejm)* (1938). Following the outbreak of the war, they fled to Białystok and continued performing for Jewish audiences in the Soviet Union. In 1941, they attempted to join General Anders’ Polish Army but were accused of desertion and sentenced to four years in a labor camp. They were released in 1946 and returned to Poland in 1947. In 1948, they appeared in the film *Nasze Dzieci (Unzere Kinder)* by Natan Gross, which depicted Jewish children in an orphanage in Łódź. This marked the final Yiddish film produced in Poland. In 1950, they immigrated to Israel, where their performances were popular among European immigrants. However, due to Israel’s policy of promoting Hebrew in theaters, they were compelled to perform abroad. From 1951 to 1952, they ran their own theater in Buenos Aires. They returned to Israel in 1958 and established their own theater, although its repertoire had to include Hebrew-language segments. Both comedians passed away in Tel Aviv. Szumacher died on May 21, 1961, and Dżigan on April 14, 1980.

שבט אדר א'

Luty 2024. February 2024. Szvat 5784 - Adar I 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
				1 Szvat 22	2 Szvat 23 16:05 Waw 16:16 Krk 16:13 Łódź	3 Szvat 24 17:16 Waw 17:27 Krk 17:23 Łódź MEVARCHIM Jitro
4 Szvat 25	5 Szvat 26	6 Szvat 27	7 Szvat 28	8 Szvat 29	9 Szvat 30 16:18 Waw 16:29 Krk 16:26 Łódź ROSZ CHODESZ	10 Adar I 1 17:29 Waw 17:39 Krk 17:36 Łódź ROSZ CHODESZ Miszpatim
11 Adar I 2	12 Adar I 3	13 Adar I 4	14 Adar I 5	15 Adar I 6	16 Adar I 7 16:32 Waw 16:41 Krk 16:39 Łódź	17 Adar I 8 17:42 Waw 17:51 Krk 17:49 Łódź Teruma
18 Adar I 9	19 Adar I 10	20 Adar I 11	21 Adar I 12	22 Adar I 13	23 Adar I 14 16:45 Waw 16:53 Krk 16:52 Łódź PURIM KATAN	24 Adar I 15 17:55 Waw 18:03 Krk 18:02 Łódź SZUSZAN PURIM KATAN Tecawe
25 Adar I 16	26 Adar I 17	27 Adar I 18	28 Adar I 19	29 Adar I 20		

Józef Green

(Józef Greenberg) (1900-1996), aktor, reżyser i scenarzysta. Urodził się w Łodzi 23.04.1900 roku. Ukończył szkołę teatralną w Berlinie. Zadebiutował w przedstawieniach Trupy Wileńskiej. W 1924 roku wyjechał do Stanów Zjednoczonych, zamieszkał w Nowym Jorku, występował w tamtejszych teatrach żydowskich. W 1927 roku przeprowadził się do Hollywood, gdzie pod nazwiskiem Joseph Green statystował przy pierwszych produkcjach dźwiękowych. Wkrótce jednak wrócił do Polski, zamieszkał w Warszawie. W 1930 roku zajął się udźwiękowianiem oraz rozpowszechnianiem filmów amerykańskich z lat 20. XX wieku. W tym celu założył Biuro Kinematograficzne Green-Film, które zajęło się również dystrybucją żydowskich i nie żydowskich obrazów dźwiękowych. Był reżyserem i producentem filmów – w 1936 roku w filmu *Judeł gra na skrzypcach* (*Jidl mitn fidl*), w 1937 roku *Błazen Purymowy* (*Der Purymszpiler*), w 1938 roku *List do matki* (*A briwele der mamen*) i *Mateczka* (*Mamee*). Tuż przed wybuchem wojny ponownie wyjechał do Stanów Zjednoczonych. Zajmował się tam rozpowszechnianiem swoich filmów, był również producentem spektakli teatralnych, aktorem epizodystą i reżyserem. Zmarł na rozedmę płuc w Great Neck na Long Island w stanie Nowy Jork 20.06.1996 roku.

(Józef Greenberg) (1900-1996) was an actor, director, and screenwriter. He was born on April 23, 1900, in Łódź. He graduated from a drama school in Berlin and made his debut in performances with the Vilna Troupe. In 1924, he traveled to the United States and settled in New York City, where he performed in Yiddish theaters. In 1927, he moved to Hollywood, where he worked as an extra in the first sound productions under the name Joseph Green. However, he soon returned to Poland and settled in Warsaw. In 1930, he started dubbing and distributing American films from the 1920s. For this purpose, he founded the Green-Film Cinematographic Office, which distributed both Jewish and non-Jewish sound films. He directed and produced films, including *Judeł gra na skrzypcach* (*Jidl mitn fidl*) in 1936, *Błazen Purymowy* (*Der Purymszpiler*) in 1937, *List do matki* (*A briwele der mamen*), and *Mateczka* (*Mamee*) in 1938. Shortly before the outbreak of World War II, he returned to the United States. There, he distributed his films, produced theatrical productions, and worked as an episodic actor and director. He died of emphysema in Great Neck, Long Island, New York, on June 20, 1996.

אדר ב' אדר א'

Marzec 2024. March 2024. Adar I 5784 - Adar II 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
					1 Adar I 21 16:58 Waw 17:04 Krk 17:04 Łódź	2 Adar I 22 18:08 Waw 18:15 Krk 18:15 Łódź Ki Tisa
3 Adar I 23	4 Adar I 24	5 Adar I 25	6 Adar I 26	7 Adar I 27	8 Adar I 28 17:10 Waw 17:16 Krk 17:17 Łódź	9 Adar I 29 18:20 Waw 18:26 Krk 18:27 Łódź SZABBAT SZEKALIM MEVARCHIM Wajakhel
10 Adar I 30 ROSZ CHODESZ	11 Adar II 1 ROSZ CHODESZ	12 Adar II 2	13 Adar II 3	14 Adar II 4	15 Adar II 5 17:23 Waw 17:27 Krk 17:29 Łódź	16 Adar I 6 18:33 Waw 18:37 Krk 18:39 Łódź Pekude
17 Adar II 7	18 Adar II 8	19 Adar II 9	20 Adar II 10	21 Adar II 11 POST ESTERY 03:53 - 18:33 Waw 04:03 - 18:35 Krk 04:00 - 18:38 Łódź	22 Adar II 12 17:35 Waw 17:38 Krk 17:41 Łódź	23 Adar II 13 18:45 Waw 18:49 Krk 18:51 Łódź EREW PURIM SZABAT ZACHOR Wajikra
24 Adar II 14 PURIM	25 Adar II 15 SZUSZAN PURIM	26 Adar II 16	27 Adar II 17	28 Adar II 18	29 Adar II 19 17:47 Waw 18:50 Krk 18:53 Łódź	30 Adar II 20 18:57 Waw 19:00 Krk 19:03 Łódź SZABAT PARA Caw
31 Adar II 21						

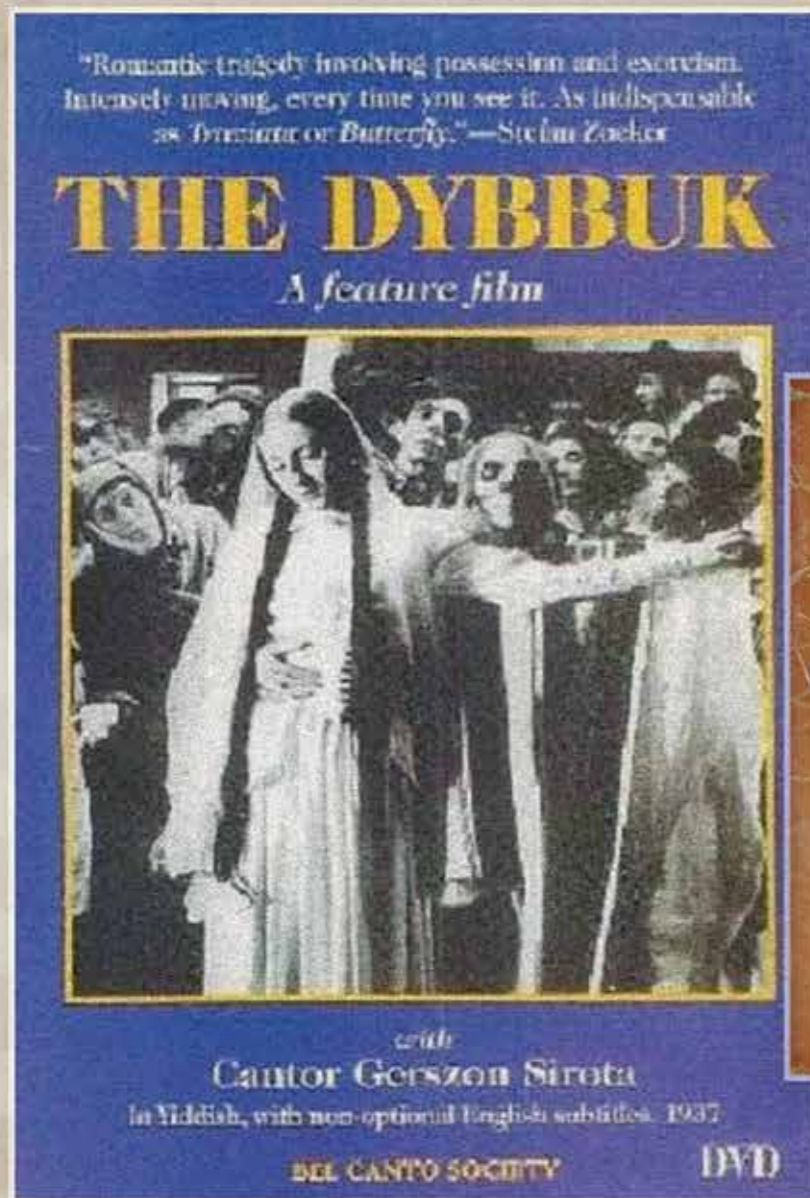
Henryk Kon

(Hench Kon) (1890-1972) kompozytor muzyki filmowej. Urodził się 9.08.1890 roku w Łodzi w rodzinie chasydzkiej. Ukończył Wyższą Szkołę Muzyczną w Berlinie. W 1912 r. wrócił do Polski, związał się z żydowskim środowiskiem artystyczno-kulturalnym Warszawy. Przyjaźnił się z Icchokiem Lejbem Percem. Napisał muzykę do jego utworów *Baj nacht ojfn altn markt* (*Nocą na starym rynku*) i *Trajst majn folk* (*Pocieszenie mój naród*). Pracował jako kierownik muzyczny i kompozytor dla teatrów żydowskich, m.in. Warszawer Jidiszer Kunst-Teater, Chad Gadjo, teatru Ararat, teatru Azazel oraz Jung Teater. Współpracował z żydowskimi teatrami w Łodzi. W drugiej połowie lat 30. skomponował muzykę do trzech polskich filmów fabularnych i jednego dokumentalno-fabularyzowanego jidysz *Mir kumen on* (*Droga młodych*) (1934), reżyser Aleksander Ford, *Al chet* (*Za grzechy*) (1936), reż. Aleksander Marten, *Dybuk* (1937), reż. Michał Waszyński (Mosze Waks), *Frejleche kabconim* (*Weseli biedacy*) (1937), reż. Leon Jeannot (Lejbele Katz). Jest autorem opery *Dawid i Batszewa* do libretta Mojżesza Brodersona (1924) oraz autorem muzyki do około 40 sztuk teatralnych, m.in. *Der Golem Hallera Lejbika*, *Shylocka* według Williama Szekspira, *Kidusz Ha-Szem Szaloma Asza*, *Cwej hundred tojznt Szolema Alejchema*. Tuż przed wybuchem wojny wyemigrował do Stanów Zjednoczonych, gdzie mieszkał do śmierci. Pracował m.in. dla Jidiszer Kunst Teater. Zmarł 20.04.1972 roku w Nowym Jorku.

(Hench Kon) (1890-1972) was a film composer. He was born on August 9th, 1890, in Lodz, into a Hasidic family. He graduated from the Hochschule für Musik in Berlin. In 1912, he returned to Poland and became part of the Jewish artistic and cultural community in Warsaw. He was friends with Icchok Lejb Perce and composed music for his works *Baj nacht ojfn altn markt* (*A Night in the Old Marketplace*) and *Trajst majn folk* (*Comfort my people*).

Kon worked as a music director and composer for Jewish theaters, including the Warszawer Jidiszer Kunst-Teater, Chad Gadjo, Ararat Theater, Azazel Theater, and Jung Teater. He also collaborated with Jewish theaters in Łódź. In the 1930s, he composed music for three Polish feature films and one Yiddish documentary-fiction film: *Mir kumen on* (*Droga młodych*) (1934), directed by Aleksander Ford, *Al chet* (*For Sins*) (1936), directed by Aleksander Marten, *Dybbuk* (1937), directed by Michał Waszyński (Mosze Waks), and *Frejleche kabconim* (*Joyful Paupers*) (1937), directed by Leon Jeannot (Lejbele Katz). Kon is the author of the opera *David and Bathsheba* with a libretto by Mojżesz Broderson (1924), and he composed music for about 40 theatrical plays, including *Der Golem* by Haller Lejbik, *Shylock* based on William Shakespeare's play, *Kidush Hashem* by Szlomo Asz, and *Cwej hundred tojznt* by Szolem Alejchem. Just before the outbreak of World War II, he immigrated to the United States, where he lived until his death. He worked, among others, for the Jidiszer Kunst Teater. Kon died on April 20th, 1972, in New York.

ניסן אדר ב'

Kwiecień 2024. April 2024. Adar II 5784 - Nisan 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
	1 Adar II 22	2 Adar II 23	3 Adar II 24	4 Adar II 25	5 Adar II 26 18:59 Waw 19:01 Krk 19:05 Łódź	6 Adar II 27 20:09 Waw 20:11 Krk 20:15 Łódź SZABBAT HACHODESZ MEVARCHIM Szemini
7 Adar II 28	8 Adar II 29	9 Nisan 1 ROSZ CHODESZ	10 Nisan 2	11 Nisan 3	12 Nisan 4 19:11 Waw 19:12 Krk 19:16 Łódź	13 Nisan 5 20:21 Waw 20:22 Krk 20:27 Łódź Tazrija
14 Nisan 6	15 Nisan 7	16 Nisan 8	17 Nisan 9	18 Nisan 10	19 Nisan 11 19:23 Waw 19:23 Krk 19:28 Łódź	20 Nisan 12 20:33 Waw 20:33 Krk 20:38 Łódź SZABBAT HAGADOL Mecora
21 Nisan 13	22 Nisan 14 19:28 Waw 19:27 Krk 19:33 Łódź POST PIERWO- RODNYCH EREW PESACH	23 Nisan 15 20:39 Waw 20:37 Krk 20:44 Łódź PESACH I	Omer 1 24 Nisan 16 20:40 Waw 20:39 Krk 20:45 Łódź PESACH II	Omer 2 25 Nisan 17 PESACH III (CH" M)	Omer 3 26 Nisan 18 19:35 Waw 19:34 Krk 19:40 Łódź PESACH IV (CH" M)	Omer 4 27 Nisan 19 20:45 Waw 20:44 Krk 20:50 Łódź PESACH V (CH" M)
Omer 5 28 Nisan 20 PESACH VI (CH" M) 19:39 Waw 19:37 Krk 19:43 Łódź	Omer 6 29 Nisan 21 PESACH VII 20:49 Waw 20:47 Krk 20:54 Łódź	Omer 7 30 Nisan 22 PESACH VIII 20:51 Waw 20:48 Krk 20:55 Łódź				

Iza Norska

(Izabela Balbina Bialer) (1899-1984), aktorka filmowa. Urodziła się 8.04.1899 r. w Łodzi w rodzinie fabrykantów i filantropów. Iza wraz z siostrą, Pauliną, studiowała w berlińskim konserwatorium muzycznym. Znane były w środowisku berlińskiej bohemy jako „Blondynki z Łodzi”, prowadziły bujne życie towarzyskie. W Berlinie zagrała po raz pierwszy, pod pseudonimem „Iza Norska”, w niemieckim filmie rolę femme fatale. Syn Norskiej w swojej biografii napisał, że „nie był to sukces”. Gdy wieści o ich swobodnym zachowaniu, jak na kobiety z tradycyjnego żydowskiego domu, dotarły do ojca, ten zażądał powrotu do domu, czemu obie się podporządkowały. W Polsce wystąpiła w dwóch filmach, używając berlińskiego pseudonimu, *9.25 Przygoda jednej nocy* (1929) i *Karuzela życia* (1930), w obu kreując jedne z głównych ról, po czym zakończyła karierę filmową. Wyszła za mąż za Henryka Kronmana, dziennikarza i współwłaściciela łódzkiego dziennika „Głos Poranny” (zmarł w 1937 r. w Paryżu). Po wyjściu za mąż pisała felietony do „Panoramy”, dodatku niedzielnego do „Republiki”. Mieszkali wraz z synem Michałem, w kamienicy przy ul. Henryka Sienkiewicza 33 w Łodzi. Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 r. wraz z synem Michałem zdołała wyjechać przez Wiedeń do Iraku, gdzie już wcześniej mieszkała jej siostra Paulina (Pessa; dama dworu królowej Iraku i jej doradczyni w sprawach mody europejskiej), zamężna z Maxem Makowskim (znanym tam jako „pasza Makowski”), nadwornym lekarzem dworu irackiego. Po wojnie wyszła po raz drugi za mąż za Ronniego Arnolda. Zmarła w marcu 1984 roku w Anglii w Heleny-on-Thames.

(Izabela Balbina Bialer) (1899-1984) was a film actress. She was born on April 8, 1899, in Łódź, into a family of factory owners and philanthropists. Alongside her sister Paulina, Iza studied at the Berlin Conservatory of Music. In the bohemian circles of Berlin, they were known as the “Blondes from Łódź” and enjoyed a vibrant social life. During her time in Berlin, Iza made her debut as an actress under the pseudonym “Iza Norska” in a German film, portraying a femme fatale. However, according to Norska’s son in his biography, “it was not a success.” When news of their unconventional behavior reached their father, who came from a traditional Jewish household, he insisted that they return home. Both sisters complied with their father’s wishes. Back in Poland, Iza appeared in two films using her Berlin pseudonym: *9.25 Adventure of One Night* (1929) and *Carousel of Life* (1930), in which she played a prominent role. However, these films marked the end of her career in the film industry. She later married Henryk Kronman, a journalist and co-owner of the Lodz newspaper “Głos Poranny” (he passed away in Paris in 1937). After their marriage, Iza wrote columns for “Panorama,” a Sunday supplement to the “Republika” newspaper. Together with their son Michał, they resided in an apartment building at 33 Henryk Sienkiewicz Street in Łódź. Following the outbreak of the war in September 1939, Iza and her son Michał managed to leave for Iraq via Vienna. Her sister Paulina (Pessa), who served as a lady-in-waiting to the queen of Iraq and provided advice on European fashion, was already living there with her husband Max Makowski (known as “Pasha Makowski”), the court physician of the Iraqi royal court. After the war, Iza entered her second marriage with Ronnie Arnold. She passed away in March 1984 in Henley-on-Thames, England.

PANORAMA

Dodatek niedzielny „Republiki” z dnia 1 września 1929 r.

IZA NORSKA

Wystąpiła w filmach: „Przygoda jednej nocy” i „Karuzela życia” w roli głównej. W polskiej kinematografii zadebiutowała w 1929 r. w „Przygodzie jednej nocy”.

WYŁĄCZNA EKSPLOATACJA D/H „JARFILM”
WARSAWA, NOWY ŚWIAT 19. TEL. 406-86 I 72-18.

Wkrótce w kinie „Colosseum” ukáže się najnowszy film polskiej produkcji „Sola-film”

9²⁵

„PRZYGODA JEDNEJ NOCY”
W ROLACH GŁÓWNYCH:
uroczy IZA NORSKA i wytworny HARRY CORT
oraz M. CYBULSKI i TAD. ORDEYG

Przedstawienie w całości przygotowane przez:

Tekla Trapezo, L. Dirlis, Z. Szumeka, E. Bodo, L. Owron,
Wł. Waiter, Ma-Wel-Li, Kobusz, J. Tonoff, J. Wraszkiewicz,
Cz. Skoneczny, J. Jeremi i inni.

9²⁵ to: przelotny sezon
9²⁵ to: przepychy Wschodu
9²⁵ to: szal kamawaju
9²⁵ to: urok namiętności
9²⁵ to: największa artystyczna sensacja salonowa

Reż. R. BISNE i A. AUGUSTYŃCZAK
Scenariusz: L. Kwiatkowska i S. Benda. Zdjęcia: Ferdynand Vlasak.

אייר ניסן

Maj 2024. May 2024. Nisan 5784 - Ijar 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
			Omer 8 1 Nisan 23	Omer 9 2 Nisan 24	Omer 10 3 Nisan 25 19:47 Waw 19:44 Krk 19:52 Łódź	Omer 11 4 Nisan 26 20:57 Waw 20:54 Krk 21:02 Łódź MEVARCHIM Achare Mot
Omer 12 5 Nisan 27	Omer 13 6 Nisan 28 JOM HASHOAH	Omer 14 7 Nisan 29	Omer 15 8 Nisan 30 ROSZ CHODESZ	Omer 16 9 Ijar 1 ROSZ CHODESZ	Omer 17 10 Ijar 2 19:59 Waw 19:55 Krk 20:03 Łódź	Omer 18 11 Ijar 3 21:09 Waw 21:05 Krk 21:13 Łódź Kodeszim
Omer 19 12 Ijar 4	Omer 20 13 Ijar 5 JOM HAZIKARON	Omer 21 14 Ijar 6 JOM HAATZMAUT	Omer 22 15 Ijar 7	Omer 23 16 Ijar 8	Omer 24 17 Ijar 9 20:10 Waw 20:05 Krk 20:14 Łódź	Omer 25 18 Ijar 10 21:20 Waw 21:15 Krk 21:24 Łódź Emor
Omer 26 19 Ijar 11	Omer 27 20 Ijar 12	Omer 28 21 Ijar 13	Omer 29 22 Ijar 14 PESACH SZENI	Omer 30 23 Ijar 15	Omer 31 24 Ijar 16 20:20 Waw 20:14 Krk 20:24 Łódź	Omer 32 25 Ijar 17 21:30 Waw 21:24 Krk 21:33 Łódź Behar
Omer 33 26 Ijar 18 LAG BAOMER	Omer 34 27 Ijar 19	Omer 35 28 Ijar 20	Omer 36 29 Ijar 21	Omer 37 30 Ijar 22	Omer 38 31 Ijar 23 20:28 Waw 20:22Krk 20:32 Łódź	

Kazimierz Krukowski

(Lopek) (1901-1994), aktor filmowy, kabaretowy, rewiowy, piosenkarz, konferansjer, reżyser i autor tekstów kabaretowych. Urodził się 2.02.1901 r. w Łodzi. W 1923 r. ukończył studia na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego i na Wydziale Dramatycznym Konserwatorium Muzycznego w Warszawie. Wykonywał piosenki i monologi znanych poetów (Hemara, Jurandota, Słonimskiego, Tuwima i Włast). Zadebiutował w 1927 r. w filmie *Ziemia obiecana*. Do 1939 r. zagrał m. in. w filmach: *Janko muzykant* (1930), *Ułani, ułani, chłopcy malowani* (1932), *10% dla mnie* (1933), *Co mój mąż robi w nocy?* (1934) i *Ada, to nie wypada* (1936). W okresie dwudziestolecia międzywojennego, występował też w teatrach i kabaretach stołecznych: *Qui Pro Quo* (1924–1930), *Banda* (1931–1932), *Morskie Oko* (1933), *Cyrulik Warszawski*, *Wielka Rewia*, w 1939 r. założył własny teatr *Ali Baba*. Po wybuchu wojny uciekł na wschód. W 1941 r. wstąpił do armii gen. Andersa, prowadził teatr wojskowy. Po wojnie został na emigracji w mieszkał w Anglii, Stanach Zjednoczonych i Argentynie. Do Polski wrócił w 1956 r., był dyrektorem i kierownikiem artystycznym warszawskich teatrów „*Syrena*” i „*Buffo*” a w latach 1962–1969 kierownikiem artystycznym autorskiego kabaretu satyryczno-literackiego „*U Lopka*”, działającego w kawiarni Bristol. W 1978 r. zrealizował dla telewizji cykl przedwojennych programów kabaretowych, *Mała Antologia Kabaretów Krukowskiego*. Przewodniczył Państwowej Komisji Egzaminacyjnej dla Artystów Estrady. Był członkiem Związku Artystów Scen Polskich (1924–1950), ZAiKS (1928-1984) i SPATiF-ZASP (1950–1982). Zmarł 29.02.1984 roku w Warszawie, pochowany jest na cmentarzu Powązki.

(Lopek) (1901-1994) was born in Lodz. He was a film, cabaret, and revue actor, singer, emcee, director, and author of cabaret texts. In 1923, he graduated from the Philosophy Faculty of the University of Warsaw and the Dramatic Department of the Music Conservatory in Warsaw. He performed songs and monologues by well-known poets such as Hemar, Jurandot, Słonimski, Tuwim, and Włast. He made his debut in 1927 in the film *Ziemia obiecana*. Before 1939, he appeared in films such as *Janko muzykant* (1930), *Ułani, ułani, chłopcy malowani* (1932), *10% dla mnie* (1933), *Co mój mąż robi w nocy?* (1934), and *Ada, to nie wypada* (1936). During the interwar period, he also performed in theaters and cabarets in Warsaw, including *Qui Pro Quo* (1924-1930), *Banda* (1931-1932), *Morskie Oko* (1933), *Cyrulik Warszawski*, and *Wielka Rewia*. In 1939, he founded his own theater, *Ali Baba*. After the outbreak of the war, he fled to the east. In 1941, he joined General Anders' army and directed a military theater. After the war, he emigrated and lived in England, the United States, and Argentina. He returned to Poland in 1956 and served as the director and artistic director of the Warsaw theaters “*Syrena*” and “*Buffo*”. From 1962 to 1969, he was the artistic director of his own satirical-literary cabaret, “*U Lopka*,” which operated in the Bristol café. In 1978, he produced a series of pre-war cabaret programs for television, titled *Mała Antologia Kabaretów Krukowskiego* (*Compact Anthology of Krukowski's Cabarets*). He chaired the State Examination Committee for Stage Artists and was a member of the Union of Polish Stage Artists (1924-1950), ZAiKS (1928-1984), and SPATiF-ZASP (1950-1982). He died on February 29, 1984, in Warsaw and is buried in Powązki cemetery.

סיון אייר

Czerwiec 2024. June 2024. Siwan 5784 - Tamuz 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
						Omer 39 1 Ijar 24 MEVARCHIM Bechukotai
Omer 40 2 Ijar 25	Omer 41 3 Ijar 26	Omer 42 4 Ijar 27	Omer 43 5 Ijar 28 JOM JERUSZALAIM	Omer 44 6 Ijar 29	Omer 45 7 Siwan 1 ROSZ CHODESZ	Omer 46 8 Siwan 2 Bamidbar
Omer 47 9 Siwan 3	Omer 48 10 Siwan 4	Omer 49 11 Siwan 5 EREW SZAWUOT	12 Siwan 6 SZAWUOT I	13 Siwan 7 SZAWUOT II	14 Siwan 8	15 Siwan 9 Naso
16 Siwan 10	17 Siwan 11	18 Siwan 12	19 Siwan 13	20 Siwan 14	21 Siwan 15	22 Siwan 16 Behaalotcha
23 Siwan 17	24 Siwan 18	25 Siwan 19	26 Siwan 20	27 Siwan 21	28 Siwan 22	29 Siwan 23 MEVARCHIM Szelach
30 Siwan 24						

Maks Bożyk

(1900-1970), aktor, urodził się w Łodzi. Grał w żydowskich filmach reżyserowanych przez Józefa Greena i Jana Nowinę-Przybylskiego. W 1936 roku w filmie *Judeł gra na skrzypcach (Jidl mitn fidl)* (scenariusz J. Green i Konrad Tom), w 1937 roku w filmie *Błazen Purymowy (Der Purymospiler)*. W 1937 w filmie *Ślubowanie (Thijen Khat)* w reżyserii Henryka Szaro i Zygmunta Turkowa. Również w 1937 roku w filmie *Weseli biedacy (Frejliche kapconim)* w reżyserii Leona Jeannota (Lejbele Katz). Jeszcze przed wybuchem wojny wyjechał do Argentyny, a później do Nowego Jorku, gdzie grał w teatrze Żydowskim. Jego żoną była aktorka Rejzel Bożyk. Zmarł 5.04.1970 roku w Nowym Jorku.

(1900-1970) was an actor born in Łódź. He appeared in Jewish films directed by Józef Green and Jan Nowina-Przybylski. In 1936, he starred in the film *Judeł gra na skrzypcach (Jidl mitn fidl)* (written by J. Green and Konrad Tom), followed by his roles in the 1937 films *Błazen Purymowy (Der Purymospiler)* and *Ślubowanie (Thijen Khat)*, directed by Henryk Szaro and Zygmunt Turkow, respectively. Additionally, he appeared in the 1937 film *Weseli biedacy (Frejliche kapconim)* directed by Leon Jeannot (Lejbele Katz). Before the outbreak of the war, Maks Bożyk left Poland for Argentina. He later settled in New York and performed in Jewish theater. He was married to Rejzel Bożyk, also a Jewish actress. Maks Bożyk passed away on April 5, 1970, in New York.

תמוז סיון

Lipiec 2024. July 2024. Siwan 5784 - Tamuz 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
	1 Siwan 25	2 Siwan 26	3 Siwan 27	4 Siwan 28	5 Siwan 29 20:40 Waw 20:33 Krk 20:43 Łódź	6 Siwan 30 21:48 Waw 21:41 Krk 21:51 Łódź ROSZ CHODESZ Korach
7 Tamuz 1 ROSZ CHODESZ	8 Tamuz 2	9 Tamuz 3	10 Tamuz 4	11 Tamuz 5	12 Tamuz 6 20:35 Waw 20:28 Krk 20:38 Łódź	13 Tamuz 7 21:42 Waw 21:36 Krk 21:46 Łódź Chukat
14 Tamuz 8	15 Tamuz 9	16 Tamuz 10	17 Tamuz 11	18 Tamuz 12	19 Tamuz 13 20:27 Waw 20:21 Krk 20:31 Łódź	20 Tamuz 14 21:34 Waw 21:29 Krk 21:38 Łódź Balak
21 Tamuz 15	22 Tamuz 16	23 Tamuz 17 POST 01:55-21:34 Waw 02:33- 21:25 Krk 02:09-21:37 Łódź POST TAMUZ 17	24 Tamuz 18	25 Tamuz 19	26 Tamuz 20 20:17 Waw 20:13 Krk 20:21 Łódź	27 Tamuz 21 21:24 Waw 21:20 Krk 21:28 Łódź Pinchas
28 Tamuz 22	29 Tamuz 23	30 Tamuz 24	31 Tamuz 25			

Zysze Kac

(1892-1940), aktor, dziennikarz, eseista, krytyk teatralny. Urodził się w Łodzi. Grał w jidysz w żydowskich filmach i sztukach teatralnych w awangardowych teatrach żydowskich Łodzi, Warszawy, Wilna. Z zespołem Idisze Bande (Banda Żydowska) występował w większych europejskich skupiskach żydowskich. W 1937 r. w Łodzi wraz z tym zespołem wystawił program *Strzelone i trafione* (*Geszosn un getrofn*), w którym występował wraz ze znanymi aktorami żydowskimi m.in.: Grosbergiem, Rapelem, Ledermanem. Grał w filmach: *W lasach polskich* w reż. Jonas Turkow (1929), *Dybuk*, reż. Michał Waszyński (Mosze Waks) (1937), *Kol Nidre* (produkcja USA) reż. Joseph Seiden (1939), *The Light Ahead* (*Fishe der Krumer*) (1939). Publikował w warszawskim tygodniku „Ilustrirte Woch” i łódzkim czasopiśmie „Teater un Kunst”. Przez krótki czas redagował i wydawał tygodnik humorystyczny „Der Teater Lec” („Wesołek Teatralny”). W 1924 r. wchodził w skład kolegium redakcyjnego warszawskiego czasopisma „Di Jidisze Bine” („Scena Żydowska”). W warszawskim dzienniku „Hajnt” publikował listy ze swoich podróży po Europie. Swoje felietony i artykuły publikował także w wielu zagranicznych gazetach i czasopismach m.in. w nowojorskim „Forverts” gdzie prowadził stały dział *Kurioza i opowiadania ze starego teatru żydowskiego w carskiej Rosji*. Był stałym korespondentem ryskiego dziennika „Folk” i paryskiego czasopisma żydowskiego „Parizer Bleter”. Po wybuchu wojny i zajęciu Łodzi przez wojska niemieckie uciekł do Białegostoku. Tam w 1940 r. popełnił samobójstwo w bliżej nieznanych okolicznościach.

(1892-1940) was born in Łódź and was an actor, journalist, essayist, and theater critic. He performed in Yiddish in Jewish films and plays in avant-garde Jewish theaters in Łódź, Warsaw, and Vilnius. With the Idisze Bande (Jewish Gang) group, he toured major Jewish communities in Europe. In 1937, he participated in a performance titled *Shot and Hit* (*Geszosn un getrofn*) in Łódź, alongside renowned Jewish actors such as Grosberg, Rapel, and Lederman. His film credits include *In Polish Forests*, directed by Jonas Turkow (1929), *The Dybbuk*, directed by Michał Waszyński (Mosze Waks) (1937), *Kol Nidre* (USA production), directed by Joseph Seiden (1939), and *The Light Ahead* (*Fishe der Krumer*) (1939). Zysze Kac also made significant contributions to various publications. He published in the Warsaw weekly “Ilustrirte Woch” and the Łódź magazine “Teater un Kunst.” He briefly edited and published the humorous weekly “Der Teater Lec” (“The Theater Joker”). In 1924, he served on the editorial board of the Warsaw magazine “Di Jidisze Bine” (“Jewish Scene”). He contributed letters from his travels across Europe to the Warsaw newspaper “Hajnt” (Today). His columns and articles were also published in numerous foreign newspapers and magazines, including the New York “Forverts,” where he regularly featured *Curiosities and stories from the old Jewish theater in Tsarist Russia*. He worked as a correspondent for the Riga newspaper “Folk” and the Paris Jewish magazine “Parizer Bleter.” Following the outbreak of World War II and the German occupation of Łódź, Zysze Kac fled to Białystok. It was there, in 1940, that he tragically took his own life under unknown circumstances.

אב תמוז

Sierpień 2024. August 2024. Tamuz 5784 - Aw 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
				1 Tamuz 26	2 Tamuz 27 20:06 Waw 20:02 Krk 20:10 Łódź	3 Tamuz 28 21:13 Waw 21:09 Krk 21:17 Łódź MEVARCHIM Matot-Mase
4 Tamuz 29	5 Aw 1 ROSZ CHODESZ	6 Aw 2	7 Aw 3	8 Aw 4	9 Aw 5 19:53 Waw 19:51 Krk 19:58 Łódź	10 Aw 6 21:00 Waw 20:57 Krk 21:04 Łódź SZABAT HAZON Dewarim
11 Aw 7	12 Aw 8 POCZATEK POSTU 20:06 Waw 20:04 Krk 20:10 Łódź EREW TISZ'A B'AW	13 Aw 9 KONIEC POSTU 20:51 Waw 20:46 Krk 20:55 Łódź TISZ'A B'AW	14 Aw 10	15 Aw 11	16 Aw 12 19:39 Waw 19:38 Krk 19:44 Łódź	17 Aw 13 20:46 Waw 20:44 Krk 20:50 Łódź SZABAT NACHAMU Waetchanan
18 Aw 14	19 Aw 15	20 Aw 16	21 Aw 17	22 Aw 18	23 Aw 19 19:24 Waw 19:24 Krk 19:29 Łódź	24 Aw 20 20:31 Waw 20:30 Krk 20:36 Łódź Ekew
25 Aw 21	26 Aw 22	27 Aw 23	28 Aw 24	29 Aw 25 ROZCZNICA LIKWIDACJI GETTA W ŁODZI	30 Aw 26 19:09 Waw 19:09 Krk 19:14 Łódź	31 Aw 27 20:15 Waw 20:16 Krk 20:20 Łódź MEVARCHIM Ree

<https://www.maxfactor.com/pl-pl/our-brand/max-factor-story>

Max Factor Sr.

(Maksymilian vel Michał Faktor, vel Faktorowicz) (1872-1938), producent i wynalazca kosmetyków. Urodził się w Zduńskiej Woli 18.02.1872 r. w biednej wielodzietnej rodzinie Abrahama Joska i Cyrla. Był trzykrotnie żonaty. Pierwszą żoną była Esther Rosa, drugą Huma Sradkowska. Ostatnią żoną była Jennie Cook. Od najmłodszych lat pragnął zostać artystą, ale zanim spełnił swoje marzenie chwycił się różnych prac. Sprzedawał pomarańcze i cukierki w holu łódzkiego teatru. Terminował u perukarza. W wieku 14 lat zaczął pracować jako pomocnik aptekarza i stomatologa, był pomocnikiem w drogerii, eksperymentował z mieszankami kosmetyków. W wieku 20 lat otworzył własny sklep drogeryjno-perukarski w Moskwie. Zajmował się charakteryzacją aktorów Cesarskiego Teatru Imperialnego. W 1904 r. wyjechał do Stanów Zjednoczonych, na Targi Światowe w St. Louis i tam pozostał. W 1907 r. otworzył sklep drogeryjno-perukarski w Los Angeles. Wkrótce zaczął pracować jako uliczny charakteryzator z aktorami filmowymi w Hollywood (charakteryzację wykonywali przygodni fachowcy). W 1914 r. opracował sposób łatwo nakładanego i zmywanego makijażu dla aktorów filmowych. Od 1917 r. zaczął współpracować z pionierem charakteryzacji filmowej George'em Westmorem. W 1929 r. otrzymał Oscara Amerykańskiej Akademii Filmowej za charakteryzację. Jego sukcesem w dziedzinie charakteryzacji filmowej była świadomość, że barwczułość emulsji filmowej (czarno-białej i kolorowej) jest odmienna od barwczułości oka ludzkiego. Dzięki dokładnemu dobraniu kolorystyki szminek i pudrów twarze aktorów i aktorek miały na ekranie bardziej naturalny wygląd. Zmarł 30.08.1938 r. w Los Angeles.

(Maksymilian or Michał Faktor, also known as Faktorowicz) (1872-1938) was a cosmetics producer, inventor, and founder of the Max Factor empire. He was born on February 18, 1872, in Zduńska Wola, into a large and poor family of Abraham Josek and Cyrla. He was married three times. His first wife was Esther Rosa, the second was Huma Sradkowska, and his last wife was Jennie Cook. From a young age, he aspired to become an artist, but before he could pursue his dream, he took on various jobs, including selling oranges and candy in the lobby of a theater in Łódź. He worked as an apprentice to a wig maker and later as an assistant to a pharmacist and a dentist. During this time, he also experimented with cosmetic blends. At the age of 20, he opened his own wig and drugstore in Moscow, where he worked as a makeup artist for actors in the Imperial Theatre. In 1904, he attended the World Fair in St. Louis, USA, and decided to stay there. In 1907, he opened a wig and drugstore in Los Angeles and soon began working as a makeup artist for film actors in Hollywood. In 1914, he developed a method of easily applicable and removable makeup for film actors. Starting from 1917, he collaborated with the pioneer of film makeup, George Westmore. In 1929, he received an Oscar from the American Academy of Motion Picture Arts and Sciences for his contributions to makeup in film. One of his notable achievements in film makeup was his understanding that the color sensitivity of film emulsions (both black and white and color) differed from that of the human eye. By precisely selecting lipstick and powder shades, actors and actresses achieved a more natural appearance on screen. He passed away on August 30, 1938, in Los Angeles.

אלול אב

Wrzesień 2024. September 2024. Aw 5784 - Elul 5784

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
1 Aw 28	2 Aw 29	3 Aw 30 ROSZ CHODESZ	4 Elul 1 ROSZ CHODESZ	5 Elul 2	6 Elul 3 18:53 Waw 18:54 Krk 18:58 Łódź	7 Elul 4 19:59 Waw 20:01 Krk 20:04 Łódź Szoftim
8 Elul 5	9 Elul 6	10 Elul 7	11 Elul 8	12 Elul 9	13 Elul 10 18:36 Waw 18:39 Krk 18:42 Łódź	14 Elul 11 19:42 Waw 19:45 Krk 19:48 Łódź Ki Tece
15 Elul 12	16 Elul 13	17 Elul 14	18 Elul 15	19 Elul 16	20 Elul 17 18:20 Waw 18:24 Krk 18:26 Łódź	21 Elul 18 19:26 Waw 19:30 Krk 19:32 Łódź Ki Tawo
22 Elul 19	23 Elul 20	24 Elul 21	25 Elul 22	26 Elul 23	27 Elul 24 18:03 Waw 18:08 Krk 18:10 Łódź	28 Elul 25 19:09 Waw 19:14 Krk 19:16 Łódź LEIL SELICHOT Nicawim Waejlech
29 Elul 26	30 Elul 27					

Stanisław Sielański

(Szlomo Nasielski) (1899-1955), aktor filmowy, kabaretowy i teatralny. Urodził się w Łodzi 8.08.1899 r. w bardzo ortodoksyjnej rodzinie. Ojciec nigdy mu nie wybaczył tego, że został artystą. Studiował na Uniwersytecie Warszawskim i w Warszawskiej Szkole Dramatycznej. Początkowo występował w rodzinnej Łodzi, a następnie przeniósł się do Warszawy. Występował przede wszystkim w kabaretach, teatrach rewiowych i muzycznych (m.in. „Stańczyk”, „Olimpia”, „Morskie Oko” w latach 1928–1933, Cyrulik Warszawski), sporadycznie w rolach dramatycznych. Największą popularność przyniosły mu role filmowe, choć zawsze pozostawał w cieniu wielkich amantów. Grywał w popularnych i lubianych komediach, przeważnie służących, szoferów, ekspedientów. Zawsze był typem trochę fajłapowatego warszawskiego cwaniaka o złotym sercu. To właśnie głównie w filmach z jego udziałem pojawiały się gagi, dowcipy i żarty. Przez publiczność nazywany był „księciem komedii”. We wrześniu 1939 r. uciekł do Rumunii, z której w 1940 r. wyjechał do Francji. Po zajęciu przez wojska niemieckie Francji w 1941 r. wyemigrował do Nowego Jorku, występował w Polskim Teatrze Artystów oraz w kabaretach. Po wojnie nie wrócił do Polski. W 1951 r. złożył w sądzie wnioski o naturalizację. Zmarł 28.04.1955 r., jest pochowany na żydowskim cmentarzu w Nowym Jorku.

(Szlomo Nasielski) (1899-1955) was an actor known for his work in film, cabaret, and theater. Born on August 8, 1899, in Łódź, he came from a deeply Orthodox family, and his decision to pursue a career in the arts caused a rift with his father. He attended the University of Warsaw and the Warsaw Drama School before starting his acting career in his hometown of Łódź and later relocating to Warsaw. Sielański primarily performed in cabarets, revue theaters, and musicals such as “Stańczyk,” “Olimpia,” “Morskie Oko” (from 1928-1933), and “Cyrulik Warszawski,” occasionally taking on dramatic roles as well. While his film roles brought him the greatest popularity, he often lived in the shadows of leading actors. Frequently cast as servants, chauffeurs, or shop assistants, he portrayed the quintessential Warsaw hustler with a heart of gold. His films were known for their gags, jokes, and witty banter, earning him the affectionate title of “the prince of comedy” from audiences. With the outbreak of World War II, Sielański fled to Romania in September 1939 and later sought refuge in France in 1940. Following the German occupation of France in 1941, he immigrated to New York, where he performed in the Polish Artists’ Theater and various cabarets. He did not return to Poland after the war and filed for naturalization in 1951. He passed away on April 28, 1955, and was laid to rest in a Jewish cemetery in New York.

תשרי אלו

Październik 2024. October 2024. Elul 5784 - Tiszri 5785

ראשון Niedziela . Sunday	שני Poniedziałek . Monday	שלישי Wtorek . Tuesday	רביעי Środa . Wednesday	חמישי Czwartek . Thursday	שישי Piątek . Friday	שבת Sobota . Saturday
		1 Elul 28	2 Tiszri 29 17:52 Waw 17:57 Krk 17:58 Łódź EREW ROSZ HASZANA	3 Tiszri 1 5785 18:58 Waw 19:04 Krk 19:04 Łódź ROSZ HASZANA	4 Tiszri 2 5785 17:47 Waw 17:53 Krk 17:54 Łódź ROSZ HASZANA II	5 Tiszri 3 18:53 Waw 18:59 Krk 19:00 Łódź SZABAT SZUWA Haazinu
6 Tiszri 4 05:06 - 18:42 Waw 05:13 - 18:46 Krk 05:12 - 18:48 Łódź POST GEDALI	7 Tiszri 5	8 Tiszri 6	9 Tiszri 7	10 Tiszri 8	11 Tiszri 9 17:31 Waw 17:38 Krk 17:38 Łódź EREW JOM KIPPUR	12 Tiszri 10 18:37 Waw 18:44 Krk 18:44 Łódź JOM KIPPUR
13 Tiszri 11	14 Tiszri 12	15 Tiszri 13	16 Tiszri 14 17:20 Waw 17:28 Krk 17:27 Łódź EREW SUKKOT	17 Tiszri 15 18:26 Waw 18:34 Krk 18:33 Łódź SUKKOT I	18 Tiszri 16 17:16 Waw 17:24 Krk 17:23 Łódź SUKKOT II	19 Tiszri 17 18:22 Waw 18:30 Krk 18:29 Łódź SUKKOT III (CH" M)
20 Tiszri 18 SUKKOT IV (CH" M)	21 Tiszri 19 SUKKOT V (CH" M)	22 Tiszri 20 SUKKOT VI (CH" M)	23 Tiszri 21 17:05 Waw 17:14 Krk 17:12 Łódź SUKKOT VII HOSZANA RABA	24 Tiszri 22 18:12 Waw 18:21 Krk 18:19 Łódź SZMINI ACERET	25 Tiszri 23 17:01 Waw 17:10 Krk 17:08 Łódź SIMCHAT TORAH	26 Tiszri 24 18:08 Waw 18:17 Krk 18:15 Łódź MEVARCHIM Bereszit
27 Tiszri 25	28 Tiszri 26	29 Tiszri 27	30 Tiszri 28	31 Tiszri 29		

Teksty / Text by: Maciej Cholewiński

Tłumaczenie na język angielski / English translation by: Anna Lewkowicz i Henryk Lewkowicz

Projekt graficzny / Designed by: Agnieszka Strzelecka-Ślęzak

Kalendarium / Calendar: hebc.al.com

Koncepcja i opracowanie / Idea and development by: Aleksandra Szychman

Druk i oprawa / Printing and binding by: Print Extra Studio Graficzne Drukarnia Pospiech i Wspólnicy Sp. J.

Wykorzystano materiały ze zbiorów: / Materials from the collection of: Fundacji Monumentum Iudaicum Lodzense, Archiwum Państwowego w Łodzi,

Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi,

dr Avishala Teichera, Muzeum Kinematografii, Biblioteki Miasta Stołecznego Warszawy, Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego.

Za okazaną pomoc i współpracę serdecznie dziękujemy / For their invaluable assistance and support we would like to thank: Amalie Doge z Berlina, Halinie Kołba,

Dariuszowi Dekiertowi, Kancelarii Radcy Prawnego dr Marcina Górski, rodzinie Skrzydlewskich, Edycie Sancewicz, Leonowi Wajntraubowi,

Konsulowi Honorowemu Austrii Pawłowi Zynerowi.

Zadanie publiczne finansowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP w konkursie „Dyplomacja Publiczna 2023”

**Ministerstwo
Spraw Zagranicznych**

FUNDACJA MONUMENTUM IUDAICUM LODZENSE

91-416 Łódź, ul. Pomorska 18

www.lodzjews.org

KONTO BANKOWE / BANK ACCOUNT:

ING Bank Śląski o/Łódź 54 1050 1461 1000 0022 8001 4412

IBAN PL54105014611000002280014412 Nr BIC SWIFT: INGBPLPW

